

Poštlna plačana v gotovlni.

SLOVENSKI UČITELJ

**PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASICO
SLOMŠKOVE DRUŽBE V LJUBLJANI**

1936
LETO XXXVII

1-2

»Slovenski Učitelj« izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14. »Stan in dom« ob Tržaški cesti / Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročnina letno 50 Din / Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije naročnino in članarino pa upravništvo / Izdajatelj in lastnik je konzorcij »Slovenskega Učitelja« / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Ceč.

Vsebinska št. 1.—2.: Občestvena vzgoja. Pečjak Rudolf.— Iz beležnice. Mišena. — Izdelane kateheze za prvo šolsko leto. I. Kramar. — Deška predpubertetna doba. Ema Deisinger. — Glavni namen šole v Slov. Korotanu. Vojteh Čuš. — Sodobna vzgoja z ozirom na psihoanalizo. Franjo Čiček. — Stiska sodobne mladine. Etbin Bojc. — Franc Milčinski in mladinsko slovstvo. Vojko Jagodič. — Slomškova izdaja šolskih knjig. Vinko Brumen. — Kulturno-pedagoški pomen knjige »Blaže in Nežica«. A. Klementina. — Slomšek — Pestalozzi. Ema Deisinger. — Poezija pri službenih premestitvah. Ferdo Biljan. — Božično zborovanje kat. učiteljstva. — Kronika mladinske glasbe. — Beležke. — Razglednik.

Položnica poštna hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 11.073.

K tej številki so priložene položnice za poravnavo naročnine. Oni, ki so že plačali naročnino, naj blagovolijo položnice shraniti za drugo priliko. Pripominjamo pa, da znaša naročnina za list 50 Din, člani »Slomškove družbe« plačajo letno s članarino vred samo 52 Din.

II. ZVEZEK MLADINSKE KNJIŽNICE SLOMŠKOVE DRUŽBE

„Gremo v Korotan“

(Zbirka koroških spominov za mladino.) — Pripredil Rudolf Wagner.

V spomin na desetletnico plebiscita na Koroškem je izdala Slomškova družba v Ljubljani knjižico za mladino o Koroški. Knjižica obsega popis slovenskega dela Koroške, njen zgodovinski pregled, popis slavnih koroških Slovencev, razne koroške pravljice in pripovedke, črtice iz življenja na Koroškem, slike o bojih za Koroško, narodne koroške pesmi in uganke. Knjižica je opremljena z lepimi slikami in ilustracijami. Dobro bo knjiga služila zlasti pri pouku zemljepisa, zgodovine in narodnega jezika. Zato v vse šolarske in učiteljske knjižnice, pa tudi mladini jo poklonite kot darilo. Naslov knjige je iz pesmi A. Č.: V Korotan, katero je uglasbil monsignor profesor Stanko Premrl. Dobiva se v vseh knjigarnah, kjer je cena Din 20.—.

Kot I. zvezek Mladinske knjižnice Slomškove družbe je izšla Bevkova knjižica »Pastirčki pri kresu in plesu«. Knjižico je ilustriral Fr. Kralj. Dobi se še nekaj izvodov po 5 Din. — Položnica »Slomškova družba, knjižnica«, št. 15.824.

Slovenska kuharica. Spisala S. M. Felicita Kalinšek. Osmo, izpopolnjena in pomnožena izdaja. Strani 728, 34 barvanih tabel, mnogo ilustracij v besedilu. vezava v celo platno. Založila in izdala Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani 1935. Cena 160 Din.

Po dolgoletnih izkušnjah in preizkušnjah je S. M. Felicita Kalinšek svojo veliko Kuharico vnovič spopolnila in predelala. Ta izdaja je sedaj osma, kar pomeni za slovenske razmere več kakor še tako gostobesedna reklama. Odlična in priznana avtorica je strnila vsa stara in najnovejša dognanja kuhinjske umetnosti. Snov je obdelala nad vse pregledno, izbira receptov in navodil je silno bogata. Lahko rečemo, da je to najpopolnejše delo te vrste, kar jih Slovenci imamo. Več kakor vse drugo pa pove dejstvo, da se je sedmi natisk te knjige prodal v 12.000 izvodih in da je knjiga šla doslej že v nad 100.000 izvodih med slovenske gospodinje. Knjiga je tega uspeha tudi vredna, zato jo toplo priporočamo.

SCOVENSKI UČITELJ

Pedagoška revija in glasilo Slomškove družbe

Leto XXXVII

Ljubljana 31. januarja 1936

Štev. 1-2

Pečjak Rudolf

Občestvena vzgoja

(Predavanje na božičnem zborovanju Slomškove družbe)

Živimo v največji evolucijski dobi, duhovni in gospodarski, kar jih pozna zgodovina. V boli in krčih se poraja kakor v vsaki taki dobi nov svet, nov človek. Prve kali tega novega človeka so pognale že pred vojsko, ko je mladina še instinktivno zaželela iz periferije v središče življenja, iz zunanosti v duhovno globino, v iskrenost, preprostost in resničnost. Svetovna vojna pa je seveda ta razvoj pospešila.

Individualistično-racionalistična doba, ki je pričela z renesanso in je osamosvojila posameznika, razvezala v njem vse njegove individualne moči, da je odkril svetovja, ustvaril ogromno nesluteno tehniko, prodril v največje skrivnosti prirode, ustvaril ogromne materialne dobrine in proglašil v francoski revoluciji svobodo, bratstvo in enakost, je zašla v enostranost. Prevladala je snov nad duhom, razum nad srcem, zunanji človek nad notranjim. Moderna materialistična kultura je postala sama sebi namen, človek pa le sredstvo. Biti pa bi moralo prav nasprotno: človek je namen, snovne dobrine pa so sredstvo. Življenje je zgubilo ravnotežje, zato je nastopila kriza, duhovna in gospodarska. Božje roke nas stiskajo, da bi prebudile v padlem človeku zopet svetnika. Kljub ogromnim snovnim dobrinam, ki jih je ustvaril materialistični človek, smo silno osiromašili, osameli. Ob ogromnih kupih zemeljskih dobrin smo nagí, lačni, bosí in brezposelni. Toliko je teh kupov, da jih niti pojesti ne moremo, ker jih ne smemo. Dvigala se je civilizacija na vseh koncih in krajih, v človeku pa je vsihal notranji etični človek. Še več. Zunanji človek je zasovražil in napovedal boj notranjemu, kakor da je ta kriv vseh razočaranj in nesreč. Dosledno temu pa je zasovražil in napovedal boj tudi Boгу. Prosvetljeni človek je razbil globoka duhovna občestva: družino, rod, dom, narodno, versko in državno občestvo in vse te združbe postavil na podlago kupčijske koristi in lastnega oboževanja. Vzel je stvarstvu in življenju božanstvo in svetost in s tem rušil same osnove življenja. Človek-stroj je strašno osamel, ločil se je od božjega pravira življenja, ločil od prasil zemlje, ne živi več bogatega podzavestnega življenja rodu, ne čuti več v sebi krvi davnih dedov. Neodgovoren enodnevní uživač je.

Kamor pa dahne smrt, tam klije novo življenje. Tako vidimo na delu polno novih sil, ki se borijo za novega človeka. Duhovni človek, zakore-

ninjen v težave časa, sili na dan, da bi harmonično uredil sedanji kaos življenja. Dva svetova se bijeta dandanes: človek, ki hoče z Bogom preoblikovati življenje, in človek-stroj, ki hoče to doseči brez božjih sil, pa pada zato v še večje prepade, ker obožuje snov in grobo silo. V vsaki taki dobi prevladujejo fanatiki, porajajo se nove vrednote, ki bodo umrle, zmetujejo se stare, ki bodo še živele. Pač — božje roke nas stiskajo, da zažari iz nas samih novo življenje. Iz trpljenja. Je pač tako. Samo iz teme zasije lepa luč, samo v trpljenju se človek očisti, samo iz trpljenja se porajajo stalne, trajne vrednote. Ne bo drugače: treba bo prej ali slej stopiti s prestola človeka-boga, s prestola napuha, samooboževanja, uživanja, laži, sebičnosti — v ponižnost, poštenost, v odpoved, preprostost in žrtev, v svetost medsebojnega občestva. Brez tega bodo vse reforme in gospodarske konference brezuspešne. Smo že tako daleč, da se človeštvo tega jasno zaveda, upira se le še poslednjemu koraku, spoznanju, da je samo Bog močan tako, da je lahko neizčrpljiv vir krepostnemu življenju, kar ravno kaže pravkar umirajoča doba, ko se vse lepe filozofske teorije razblinjajo ob resničnem življenju. In ker se človek še temu spoznanju upira, skuša preoblikovati življenje s sirovo silo, s pestjo, da, celo z zločinom.

Motni so pogledi v takih dobah in prav mi šolniki moramo biti nadvse previdni in trezni, da nas ne premotijo navideznosti. Smo pa že tako daleč v razvoju, da se nam kaže čimdalje bolj jasno tisto, kar bo oblikovalo novega človeka. Ena izmed teh sil je živo, etično zakoreninjeno narodno občestvo, ki je nekaj drugega kakor meščanski pojmi narodnosti v 19. stoletju, ki je delil narod v narodno-napredne meščane in narodno-nazadnjaške kmete in trgal s svojo malomeščansko kulturo kmeta od zemlje, doma in Boga. Vsi vemo, v kako grde, sebične namene je prosvetljeni materialistični človek čimdalje bolj izrabljajal narodnostno idejo in ji s tem vzel vso svetost, narod pa pahnil v nesrečo.

Občestvo je prav nasprotno: je ljudstvo, je bratstvo, je družina, kjer smo vsi enakovredni in imamo vsi pravico do dela in življenja. Kmet in delavec, še polna svežih prvobitnih sil zemlje in dela, stopata vedno bolj v ospredje. Občestvo ni nekaj nad nami, v zraku, ni lepo sfilozofirana teorija, ni pravica prosvetljencev, ampak je realno med nami, smo mi vsi: naša zemlja in ljudstvo, naša kri in deda, naše tradicije, naša vera in naša beseda, ki je posoda našega duha. V občestvu ni mesta sebičnosti, ampak odpovedi, požrtvovanju, skupnosti, junaštvu, odkritosti. Ne pripadnik naroda, živ ud naroda sem in po narodu živ ud človeštva. Vsako bolečino telesa občestva občutim, ker sem ud njegov. Kdor pa hoče stopiti v tako občestvo, si mora poprej preroditi dušo in srce.

Kako vzgajajmo torej mladino, da bo občestvo doživljala.

1. Občestvena domorodna, širša narodna in državljanska vzgoja se mora vršiti v znamenju *s o c i a l n e e v o l u c i j e*. V težkem času živimo, trd boj bije današnji človek za svoj obstanek. Na lepe navdušene besede, ki so več ali manj same sebi namen, ti bo ljudstvo odgovorilo bolj kot kdaj poprej: »Preplehek nam piščalkar spev je tvoj«. Morda ni ljudstvo še

nikoli v zgodovini kričalo tako po vsem svetu po pravici in poštenosti kakor dandanes.

2. Izoblikovati je treba v mladini notranjega duhovnega etičnega človeka, ki ga je dosedaj človek v sebi kruto zatiral. Človeka, ki bo zakoreninjen v svojo zemljo in svoj rod. Ne trgati mladino iz krajevnega občestva, kakor je več ali manj delala prosvetljena liberalna šola, nasprotno, ukoreniniti jo je treba v to občestvo: v družino, dom, faro, v tradicijo, v kri davnih dedov. Očuvajmo času primerno vso lepo simboliko vasi, kmetskega doma, kmetske hiše, ki ima lep duhovni pomen in je ne spodrivajmo s kričočim plakatom. Na tem krajevnem občestvu, ki ga otrok lahko nazorno doživlja, gradimo polagoma širše narodno in državno občestvo. Šola naj ne bo trdnjava, ki je tuja, dostikrat sovražna kraju in ljudstvu. Seveda pa ni naša vas več tista, kot je bila pred sto leti, zato tudi sodobno vaško občestvo ne more biti več nekdanje občestvo »pod lipo«. Na našo vas so vplivali v teku desetletij izseljenci, tujci, promet, vrh tega se naša vas vedno bolj industrializira. Modernizirala se je obrt, mnogi člani kmetske družine pa hodijo v bližnjo fabriko na delo. Sodobno vaško občestvo ne more biti več tako tesno omejeno, ampak se razrašča v širše narodno. Temelj sodobnemu občestvu bodi predvsem etična vrednost dela za narodno občestvo in ne profitarška korist, kakor je bilo to v pravkar umirajoči liberalni dobi, ko nam je bilo delo le v muko ali kot sredstvo za obogatitev. Kako redkokdaj dandanes ljudje pri delu pojo in kako nezadovoljni so z delom, ki ga opravljajo, ker je upadel v nas etični občutek dela. Delo jim je zato dvakrat hudo. Posebno težko pa je ustvariti občestvo med delavstvom, kjer ni tradicij, kjer je delo tako strašno mehanizirano, delavstvo lačno, kjer so velike socialne razlike, razredno sovraštvo, kjer se člani občestva često menjavajo in podobno. Kakor nekdanj obrt, tako se bo morala tudi industrija vključiti kot živ ud v naše narodno občestvo, to je, služiti bo morala nesebično temu občestvu. Le na tej podlagi bo mogoče ustvariti tudi v delavskih krajih živo občestvo in bo tudi zmehanizirano delo imelo višjo etično vrednost, ker ne bo več sredstev za bogatenje posameznikov.

3. Občestvena domorodna, širša narodna in državljanska vzgoja naj se gradi na doživljanju in ne na lepo donečih, a praznih besedah, ker sodobna mladina, ki živi v trdem življenjskem boju, hoče dejanj in ima silno razvit čut za resničnostno dogajanje. S samim idealnim navdušenjem ne bomo prišli daleč; potreben je nekak duhovni realizem, duhovnost, zakoreninjena v zemljo, človeka, v probleme in težave časa, rodu, naroda. Potrebna je predvsem aktivnost in ne pasivnost, ker je prehudo na svetu. Ni zadosti, če si osebno pošten in za svojo osebo zgledno živiš. Novi čas zahteva, da pomagaš, gradiš novo življenje in ne stojiš ob strani in čakaš ter živiš komodno zakoreninjen v polpretekli dobi, ki je v zatonu. Vzgojiti moramo krepostno mladino — apostole — ki bo čutila v sebi dolžnosti do sočloveka v svojem krajevnem in narodnem občestvu. Ne z nasilnostjo ubijati v znamenju svoje sebične nacionalnosti značaje in duše,

ampak s svojim krepostnim življenjem vsepovsod duše dvigati. Taka naj bo nova mladina. Vsakega, prav vsakega dvigati, ker vsak mi je brat po krvi, rodu, človeštvu, po Kristusu. Človek je z neumrjočo dušo in za vsakega je Kristus trpel in ne samo zame. Ne obožujmo in ne malikujmo oholo in zaljubljeno samega sebe, ker potem bomo vsakega napačno sodili, sebe pa izločili iz občestva.

Tako nazorno, resnično občestvo in ne besedno, ki je samo nekje v zraku, naj ustvari razrednik v svojem razredu, ustvari naj ga šola. Globok, nesebičen vzgojitelj bo našel prilik dovolj za plemenito občestveno doživljanje in bo pobijal v mladini zlasti sedem poglavitnih grehov: napuh, lakomnost, nevoščljivost, požrešnost, sebičnost, korupcijo, denuncijantstvo. Sami grehi modernega zmaterializiranega človeka, zaradi katerih vsi trpimo. Čudno je, da nismo prav za te grehe pri vzgoji preveč občutljivi. Pač duh časa, ko tatiče obešajo, tatove pa izpuščajo, prosvetljena razumarska doba, ko je treba znati na račun svojega bližnjega živeti in se s tem dokopati celo do ugleda. Prav tu moramo zastaviti lopato: nisi naroden, nisi nacionalen, če prejemaš od občestva več, kot ti je za stanu primerno preživljanje potrebno, medtem ko je tvoj brat v občestvu, ki ima prav tako pravico do življenja kot ti, lačen in raztrgan. Domovina je nas vseh. Vsi smo udje občestva, in vsi, ki so dobre volje, morajo občutiti veselje ali trpljenje tega občestva. Koliko pa jih je, ki to naše občestvo na najgrši način izrabljajo. Vzamejo si monopol na nacionalnost, da po hrbtu poštenega državljana splezajo h koritu. Nisi naroden, dokler nisi skromen, pošten, kreposten in v občestvu delujoč član. Vzgajajmo mladino tako, da bo v šolskem razrednem občestvu občutil učenec do učenca dolžnosti, ker je ud šolskega občestva in zato zanj odgovoren. Ni zadosti za novo življenje, ki prihaja, da je učenec priden in marljiv, nadarjen, ubogljiv in se po vseh naših predpisih lepo obnaša, če pa je naskrivaj v svojem srcu vesel, če njegovi učenci ne znajo in bo prišlo zato njegovo znanje bolj do veljave, če je vesel svojega odličnega reda v šolski nalogi še posebno zato, ker je bilo dosti »cvekov«, ali če ne pomaga manj nadarjenemu součencu zato, ker pač ni dobro, da vsi znajo, ker potem ne bo on sam tako viden. Šolniki smo za take in podobne pregreške gluhi, toda ne samo to, s svojim napačnim ravnanjem še pomagamo takemu učencu do napuha, sebičnosti, lakomnosti in do vsega grdega, kar se pozneje v vse hujši obliki iz tega razvije. Ali ne pospešuje dostikrat naša šolska vzgoja prav vse tisto, kar v sedanjem življenju tako obsojamo, ko brezobzirno in z nasiljem v svoje sebične namene drug drugega uničujemo in ne čutimo več svetosti medsebojnega občestva. Kje je soveselje in sožalost, to najgloblje in najlepše človeško čustvo. Tudi kadar kaznujemo, kaznujmo vedno tako, da bo učenec občutil nad seboj občestvo in svojo kazen le v poboljšanje.

Šolsko občestvo pa ne sme biti samemu sebi namen, ne sme biti samo šolsko, ampak mora biti prežeto z resničnim življenjem, temeljiti mora na krajevnem in nato na širšem narodnem občestvu, ker drugače mu

manjka našega duha, naše modrosti, naše krvi. Šola naj zato ne bo trdnjava, ki živi izven krajevnega občestva, ker tako bi pitala mladino le z bledo razumarsko učenostjo, ki se ne bi organsko zarastla v mladino. Tuja učenost. Vzgojitelj doživljaj z mladino vesele in žalostne dogodke v svojem kraju: delo, letina, elementarne nezgode; spremljaj v duhu njih starše pri delu, pripoveduj jim o njihovih dedih in pradedih, zasidraj jih v rod, iz katerega so zrasli. Če umrje član občestva, spomni se ga z mladino. Na to nazorno krajevno občestvo, ki ga majhen šolarček lahko doživlja, pa šele gradi širše narodno občestvo. Brez temelja krajevnega občestva ne boš uspešno gradil širšega narodnega. (Dalje.)

Tekma

»Kdor hoče v tekmi zaželjeni si cilj kot zmagovalec doseči, ta trudi in uri od mladih se nog, se poti in prezeba ne vinu ne Veneri vdan...« Horacij.

Milena

Iz beležnice

I.

Prvi šolski dan

Ob koncu počitnic se nam zdi prvi šolski dan vedno nekako mučen, kot neko razočaranje. Imaš prav isti občutek, kakor če ugledaš prvi siv las, češ, »glej me!«, in se nažonsko skušaš izogniti času.

Nekaka jesenska mrzličavost, strah pred že znanim, a vendar novim, skoraj neznanim delom se te polasča, ko stopiš prvi dan v razred...

Nekaj trpkosti pa je bilo vsekakor tudi zadnji šolski dan. Poleg nepojmljive žalosti, ki je v vsakem, leto za letom se ponavljajočem, in vedno enako zaznavnem slovesu tako hitro minulih dni — je bilo v njem tudi drobec kesà po vsem tistem, kar se ni dalo ne storiti ne doseči.

En sam zamujen bežen hip često povzroči, da se iz želje ob novem, delovnem letu nastali sklep: »Da, naredila bom to in tako!« kaj rad izjalovi.

Dva meseca počitnic je pred nami — brezmejna doba! Zdela sta se nam trenutno kot neko prisiljeno obotavljanje in zapreka vsem naglim, dragim sklepom. Čutile smo, četudi nejasno, sicer dolgo zaželeno, a vendar nekako nepopolno zaslužen — delu v napoto dano svobodo. Toda prva stiska slovesa je mimo nas komaj sprhutala, pa smo že ob začetku šole z obratnimi občutki. In da smo odkrite: bliskoma si osvojimo tudi to, kar se nam ni zdelo docela zaslužen: svobodo. Kovčegi, vlak, postaje, novi obrazi — in od vsakdanjega truda ti niti v odmoru ne ostane drugęga, kot železniška legitamacija, ki jo odložiš v miznico.

Toda krenila sem vstran. Naj obrnem listič zapiskov, se vrnem v ton in žitje, ki mi je bilo deset mesecev tuje.

Onstran meje — in ne veš več, kaj si. Toda časih le še pride nehote spomin na šolo (obrazi se ti porajajo izza dvojne strani pozabe in zaznave njih potez). Otresaj se spominov kot nadležne muhe, kolikor hočeš, za nekaj časa ti pa le brenčijo okrog glave. Kakor da bi ti govoril in te budil

v polsnu, začuješ nepričakovan glas o ljubi osebi, ki si jo pustila na kraju svojega spomina.

Toda te neprimernosti imajo neoporečen temelj dosledne usmerjenosti.

Delo, ki za njim žalujemo, ko je končano, pa se nam spet upira in nas tesni, ko pričenja znova in ki ima v poletnem otrpnenju neki svoj poseben nezatajliv, četudi slaboten in skoraj bolesten glas, — tako delo že mora biti vredno vseh naših najboljših moči.

Da popravim svoj tožen začetek, imam en sam lek: znova pričeti.

Treba mi je tudi biti sama, pustiti za seboj pomenke tovarišic in vseh. Imam občutek, da od besedičenja delamo le slabo voljo, kjer bi je morda ne bilo. Treba je, da se podredimo takoj in povsem skromnosti naše stvarnosti. Prijenljivo se vračamo v stari red in stopamo odprto sebi nasproti. Spoznati sebe se pravi, zreti v svoj preprost, resen obraz brez vsake krinke ali šminke, ki nas smeši tudi pred našo skrito sodbo.

Š e p r v i d a n

Ta stran velja njim, ki še ne poznajo šolske postrežnice, ki bi pripravila učilnico.

Skupek kretenj in novosti prvega dne je konec pozdravov, nasmeškov tovarišicam. Na naših ramenih je sedaj občutek, jesenski občutek; tega se moramo otresti kar najhitreje.

Šolska vrata se odpro nekam stežka, kot da bi jih kdo tiščal znotraj, se upiral vanje; spominjajo nas detektivskih romanov z etiketo: »Ta roman nas ne bo pustil spati.« Toda brez strahu. Odpro se po zadnjem, vidnem naporu: neškodljivost, trdovraten prah, miška beži, pajek filozof.

Toda nekam čuden občutek in odpor brani dalje; neka fizična nemoč. Korak tistega, ki je pripravljen najti in čaka ovir, ki mu lahko ranijo obraz. Tudi okna se ne odpro zlepa. Naposled vendar svetlo. Pogled okrog: stene gole, preprežene z arabeski pajčevin. »Klopi« še kar najnerazpoložene, toda zna se znova vse »na pamet« in odbojne minute so minule. Sedaj je tisti drugi, poleten svet le umeten paradiz tvojemu počitku in se je oddaljil sprožen z novim udarcem. In vsa tista vrsta čutnega prehoda med teboj in teboj je že odlomek tvoje preteklosti, kakor nepotrebna, sladka laž.

Pri durih se pojavi učenec: »Ti?« In čutim še neubran glas.

Prihajajo po štirje, pet, oborožene z omeli, metlami, cunjami in vrči vode. Beže povelja, tekajo otroci... Izza oken uhaja prah kakor črn dim. Tudi jaz sem ga polna: suho grlo, umazan obraz, roke, lep primer zmaže nad človeško dostojnostjo.

Prav dobro; postorjeno je. In ta dinamičen začetek je pač koristna šiba lenobi prvega dne.

(Dalje.)

Ponašanje

Od tega, kako se ponašaš, zavisi tri četrtine tvojega življenja.

Matthew Arnold.

Izdelane kateheze za prvo šolsko leto

10. Prvotni stan človeka

(Dalje.)

Adam in Eva sta bila srečna na duši in na telesu. Bila sta brez greha, v posvečujoči milosti. Ko gredo otroci k prvemu sv. obhajilu, so vsi lepo okrašeni s cveticami in venci. Deklice imajo celo belo obleko. To pomeni dušno čistost in nedolžnost. Taka je bila tudi duša Adama in Eve, naših prvih staršev. In take bi bile duše vseh ljudi, ko bi bila Adam in Eva vedno dobra. Pa tudi razum in volja sta bila dobra. Ker Adam in Eva nista imela staršev, zato ju je Bog sam učil in odgajal. Adam in Eva sta Boga prav razumela in rada ubogala. Srečna sta bila tudi na telesu. Živela sta v raju, v lepem vrtu, brez trpljenja. Bog jima je sicer ukazal vrt obdelovati, pa delo ni bilo težavno, ker sta bila zdrava in močna, zemlja pa zelo rodovitna. Pa tudi na telesu sta bila neumrljiva. Nikdar bi ne bila umrla, ko bi bila vedno Boga ubogala. Iz raja bi bila šla naravnost v nebesa. Pa tudi mi bi bili vsi tako srečni, ko bi bila Adam in Eva vedno dobra.

Ko katehet vse to preprosto, pa dogmatično pravilno razloži, pokaže biblično sliko o stvarjenju sveta. Otroci posamič s palico kažejo stvari, ki jih je Bog ustvaril.

11. Prvi greh

Govoril sem vam, otroci, da je bilo v raju mnogo sadnega drevja. Adam in Eva sta smela jesti sadje vsega drevja, le sad drevesa, ki je bilo sredi raja, jima je Bog prepovedal jesti. Bog je namreč rekel Adamu: »Sadu tega drevesa nikar ne jej, zakaj kateri dan boš od njega jedel, boš moral umreti.« V začetku sta Boga lepo ubogala ter nista jedla prepovedanega sadu. Hudobni duh pa jima je bil nevoščljiv. Šel je v kačo, zlezal na drevo sredi raja in iz kače govoril Evi, ki je bila prišla do prepovedanega drevesa: »Zakaj je vama Bog prepovedal jesti od vsega drevja v raju?« Eva je odgovorila: »Od sadu dreves na vrtu smeva jesti. Samo od sadu drevesa sredi raja je nama Bog prepovedal jesti, da ne bi umrla.« Kača je rekla: »Ne bosta umrla ne, marveč odprle se bodo vama oči ter bosta kakor Bog.« In Eva je začela sad ogledovati ter videla, da je lep za oči ter dober za jed, pa ga je utrčala ter jedla. In dala ga je svojemu možu Adamu in tudi on ga je jedel. In prvi greh je bil storjen. Adam in Eva nista ubogala Boga, zato sta grešila. Kdor ne uboga Boga, ta greši. Zato otroci, ubogajte Boga! Varujte se greha in slabe družbe, ki laže, kakor je hudobni duh lagal Evi. Pomnite otroci, da je Bog neskončno svet in pravičen, zato greh sovraži in kaznuje.

12. Bog Evo kaznuje

Pred grehom sta bila Adam in Eva zadovoljna in srečna. Ko sta pa grešila, sta bila vsa drugačna. Vest se je oglasila. Bala sta se Boga ter

sta se skrila med drevje. Bog pa ju je videl. Pred njim se ne more nihče skriti. Pozabila sta bila, da je Bog povsod pričujoč ter vse vidi in vse vé. Po grehu jima je razum otemnel. Bog reče Adamu: »Jedel si od prepovedanega drevesa.« Adam pravi: »Žena mi je dala ter sem jedel.« Bog reče Evi: »Zakaj si to storila?« Eva je odgovorila: »Kača me je zapeljala ter sem jedla.« Adam je torej zavračal krivdo na Evo, Eva pa na kačo. Po grehu jima je volja oslabela. Bog pa je vse kaznoval. Evi je rekel: »Veliko boš trpela s svojimi otroki.« To velja vsem materam do konca sveta, ker je Eva mati vseh živih. Tudi z vami, otroci, so morali mati zelo veliko trpeti. Ponoči so morali vstajati, da so vam dajali zdravila, so vas nosili in tolažili, ko ste bili bolni. Pa še sedaj morajo za vas starši skrbeti in trpeti, ker še ne morete ničesar zaslužiti. Starši so božji namestniki, da namesto Boga za vas skrbe. Zato pa morate svoje starše ubogati, spoštovati, ljubiti in zanje moliti.

Katehet lahko vpraša otroke, kakšno bolezen so že imeli, kako so ozdraveli itd. Izvedel bo od otrok zanimive reči. Pove naj jim, da je bolezen kazen za greh naših prvih staršev.

13. Bog Adama kaznuje

Adamu je Bog rekel: »Ker si jedel od prepovedanega drevesa, bodi zemlja prokleta zaradi tebe. Trnje in osat ti bo rodila. V potu svojega obraza boš jedel kruh, dokler se ne povrneš v zemljo, iz katere si vzet. Zakaj prah si in v prah se povrneš.« In to velja vsem ljudem, ker je Adam oče vseh ljudi. Torej Adam in Eva nista bila več Bogu dopadljiva, ker sta prelomila njegovo zapoved. Ta zapoved je bila sicer lahka, bil je to majhen post, a ta zapoved je bila važna. Bog je namreč govoril Adamu: »Ako boš jedel, boš moral umreti.« Torej važna zapoved. Kdor pa prelomi važno zapoved, smrtno greši. Izgubila sta belo obleko nedolžnosti, z drugo besedo: izgubila sta posvečujočo milost božjo, to je nadnaravni dar, ki ga Adam in Eva nista mogla zaslužiti po svoji naravi, ampak ga je Bog iz same ljubezni podaril Adamu in Evi, ko ju je ustvaril. To sta torej po grehu izgubila. Pa tudi druge posebne darove sta na duši izgubila. Pamet je otemnela in volja oslabela, kakor sem bil že povedal. Pred grehom sta bila na duši sveta in pravična ter ustvarjena za nebesa, bila sta zelo bistrega razuma, hudega poželenja nista imela. Po grehu sta pa vse to izgubila. Pa tudi na telesu jima je greh škodoval. Bog ju je zapodil iz raja. Raj je bil zapravljen. Zunaj raja sta morala trdo delati, da sta se mogla preživljati. Večkrat sta bila bolna, slednjič sta morala še umreti. Ko bi Adam in Eva ne bila grešila, bi ne bila umrla. Z grehom pa sta zapravila posebni dar telesne neumrljivosti. V pekel ju pa Bog ni pahnil in vekomaj zavržel, ker sta se kesala, ampak jima je obljubil Odrešenika.

Katehet pokaže biblično sliko, na kateri je predoben greh prvih staršev in kazen za greh. Otroci posamič kažejo s palico, kar na sliki vidijo. Kjer ni slik, jih katehet lahko od šolske uprave zahteva. Zakaj biblične in liturgične slike, zemljevid Palestine, Sinajskega poluotoka so učila, ki postavno spadajo v šolski proračun, ker brez njih katehet ne more podajati nazornega nauka, ki je metodično predpisan. Varuh tudi veroučnih učil je šol. upravitelj. (Dalje.)

Deška predpubertetna doba

(od 11. do 14. leta)

d) Socialno čuvstvovanje

(Dalje.)

Ako pogledamo na šolski razred, tedaj občutimo takoj, da vlada v razredu neka skupnostna zavest koč posledica skupnega bivanja učencev, kateri pripadajo različnim socialnim plastem in različnemu izvenšolskemu okolju.

Ta zavest se kakor pri taborišču ne javi takoj v novo sestavljenem razredu, toda že po par dneh je stremljenje dečkov po nekem pozitivnem socializiranju tako jako, da se hitro spaja ta konglomerat učencev med seboj v neko družabno in socialno dejavnost; učenci se zblížajo med seboj, tako da zaveje že po par tednih v razredu neki določen razredni duh, ki vtisne razredu svoj pečat. Dečki v predpubertetni dobi v svojem razredu prav kmalu izvedejo to sintezo individualnosti in skupnih interesov.

Preden pa se ustali v razredu močan kolektivni duh, ki veže učence razreda v enotno delovno in socialno zajednico, mora razred preboleti različne faze razvoja.

Razred kot množica (masa)

Razred kot množica je sicer šolska skupnost, ki pa nima nobene prave smeri, je neovladano razgiban ter mu manjka smotrnih, stabilnih voditeljev iz vrst součencev.

Oduševljenje mase za kako stvar ni konstruktivna afirmacija in miselna dozorelost, temveč giblivo slučajnostno razpoloženje, skratka čuvstveni ekspresionizem mase.

Psihološki toplomer kaže, da je instinkt posnemljivosti in nalezljivosti tisti zmagoviti nadvladatelj, ki všepetava masi njene storitve. Tako pri masi pogosto zmaguje čuvstveno plimovanje nad umsko razsodnostjo, brezsistemna anarhičnost nad umirjeno duhovnostjo in disciplinirano voljo. Ta poglobitna hiba mase z razburljivimi vtinci in z emocionalno plimo ter oseko je lahko učitelju v šoli velika zavora pri vzgojnem delu, zlasti kadar je učitelj nekoliko preveč popustljiv. Da utegne učitelj te raznosmerne in naglo vzkipljive elemente mase združiti v umirjeno, enotno socialno in delovno zajednico, mora razred kot maso zamamiti s svojo osebnostjo, z neizprosno svojo volje in z železno roko voditi ter obvladovati dinamične instinkte mase.

Na vsak način je treba razredu, da ne dobi prevlado v njem masa s svojimi fračarji in razgrajaji, dati takoj spočetka nekaj nadarjenih in sposobnih učencev iz drugih paralelk, ki bi bili primerni voditelji med svojimi součenci, da se tako zasuče os razreda iz nevarnega instinktivizma v zdravo vzajemno tovariškost.

Tovariško občestvo

Znamenje ublažujoče skupnosti in socialnega zblíževanja je tovarištvo. Dečki predpubertetne dobe imajo jako močan gon po tovarištvu, ki ustvarja zavest človeške duhovne skupnosti in zasipava brezno stanovskih socialnih razlik. Vsak deček teži, da sodeluje v svojem tovariškem občestvu; njegova močna življenjskost ga dela družnega. Malokateri deček te dobe se prostovoljno osami in ne mara za svoje šolske sodruge ter se ne druži z nobeno skupino v razredu.

Razredno tovarištvo se naslanja kakor tovarištvo odraslih na socialne vrednote, iz katerih klije tista homogena družnost, ki vodi k idealnemu socialnemu sožitju vsega razreda. Kadar se razred učencev uravnovesi in se medsebojno zblíža tako, da postane socialna zajednica in res tovariško občestvo, tedaj se raztegne blagodat tega razmerja ne samo na ves razred in vsakega poedinca posebe, ampak vpliva vzgojno tudi na druge razrede zavoda in pospešuje naglo socializiranje.

Razredno tovarištvo je neodoljiva sila, ki pospešuje socialno oblikovanje in bogati obenem osebno življenje posameznika. Zato igra razredno tovarištvo v tej deški dobi izredno veliko vlogo, saj dečkom često nadomestuje družinskost. Dečka vleče med dečke in tovariše; dom z družinskim duhom nima zanj več tiste privlačnosti, ki bi zanimivo priklenil nanj njegovo pozornost kakor vrvež zunanjega sveta. Za dečke v predpubertetni dobi je torej nastopila nova važna formacija: družinski duh se v dečku izgublja tem bolj, iz čim socialno šibkejšega sloja je deček in čim manj so njegovi roditelji zakoreninjeni v tradiciji in šegah. (Proletarski otrok iz delavnega sloja često živi doma v razrvanih družinskih razmerah in izkazuje veliko pomanjkanje družinskega duha.) Namesto družinskega duha nastopi zavest tovariške socialne skupnosti.

Ako mika dečka bolj življenje izven doma in ima tovariška družba zanj večjo privlačnost nego družinski duh, ni to še nikako omalovaževanje doma in družine, marveč le naravni pojav prilagojevanja in vraščanja dečka kot mladega človeka v organizem človeške družbe, kajti deček postaja vse bolj socialno bitje. Če se torej deček bolj obnese zunaj v svojem krogu tovarišev in pajdašev nego se izkazuje doma njegova uslužnost pri domačih delih, ne smemo v to ugotovitev vključiti trditev, da je ta dečkova nestrpnost domá posledica ugašanja njegovega družinskega duhá, temveč v dečku se prelivata in vežeta dva duhá: družinski in družbeni duh. Socialni gon ga sili k družbi in tovarišem. V dečku se zatorej vrši proces asimilacije družinskega duha z vnanje družabnim okoljem, kajti predpubertetnik je družinski in družbeni ambijent (dvojniki).

Vrojeno dečkovo hrepenenje po spoznavanju vnanjega sveta in prirode je dečku razvojno prirodna potreba, kakor je pesnik Schiller v svoji pesnitvi »Das Lied von der Glocke« tako klasično podčrtal: »Der Mann muß hinaus ins feindliche Leben, muß wirken und streben...« Vdajajoč se temu pragonu, uživa deček svojo sproščenost v svoji tovariški družbi;

pri igrah se njegov vitalni (življenjski) ritem osvobodilno izživlja vzajemno z njegovimi igralnimi tovariši, tako da je tovariška družba dečku v dopolnilo in ojačenje njegove individualne in socialne zavesti. Vnanji svet z zasanjano romantičnostjo priteza dečka v predpubertetni dobi bolj nase nego na dom in njegovo varno okrilje, kajti duša mu je polna zanosa, njegova kipeča fizična moč hlepi po osvajanju in dejavnosti, socialni gon pa kliče po družbi in tovarištvu.

Dečki se med seboj kaj hitro seznanijo in sprijateljijo. Ker v prostem času čimprej odkurijo in pobrišejo med svoje vrstnike in tovariše, povzročajo s tem staršem seveda mnogo jeze in preglavic.

Sedanja družina, ki se silno razlikuje od idilične družine prejšnjega stoletja, itak nima na mladino več tistega vpliva in pedagoškega pomena, kakor ga je imela nekoč. Družinska ožina se je vsled sodobnih razmer tako razklenila, da so starši in otroci ločeni često po ves dan, gospodarske razmere silijo često tudi mater za zaslužkom na delo izven doma, tako da postaja dom dostikrat le še skupno bivališče članom, deci pa zastojkarsko prenočišče.

Internati in razni vzgojni zavodi imajo prav radi tega le delni uspeh, ker vlada mesto družinskega duha socialni in stoji v ospredju družbenost. Občutno pomanjkanje družinskega duha se kaže zlasti v poboljševalnicah, kjer gojenci češče še bolj posurove, pomanjkanje družinskega duha jih napravi odljudne in zakrknjene. Vzgojni deški zavodi in internati so surogat družine, kjer je družinski duh zamenjan s socialnim, ki mora segati v celotni življenjski kompleks gojencev, da izkleše in razvije v njih tisto stran človeškega osebnega sožitja, ki je potrebna za medsebojno socialno sožitje vseh ljudi, tako v zatišju zasebnega kot javnega življenja. Socialna zavest mora biti v vzgojnih internatih tako poglobljena, da vodi gojenca kakor ob družinskem duhu iz podzavestnega socialnega doživljanja k zavednemu socializiranju, da se gojenec čuti soodgovornega za skupnost in ga čut odgovornosti veže tako proti sebi kakor tudi proti tovarišem in celoti.

Dečki v predpubertetni dobi niso tako ozkosrčni, da bi bile stanovske razlike njihovih roditeljev morebiti razlog za kako osebno pomembnost ter ugled učenca. Če se to vendar zgodi, ni to toliko učenčeva lastna krivda kot krivda doma oziroma njegovih roditeljev, ki so vplivali na dečka v tem smislu.

Razred, ki utripa v taktu zdravega tovariškega občestva, zori v složno socialno zajednico, ki obsega kot celota vse posameznike, kateri se zavedajo svoje odgovornosti za razredno skupnost. V okvirju te odgovornosti pa raste tudi njihova dovzetnost in vzprejemljivost za dolžnosti do šole, doma, svojcev, do bližnjega, do naroda in človeštva.

Razredni učitelji morajo v svojem razredu vzajemno netiti socialnega duha in uravnavati razredni duh v vzgledno socialno razredno občestvo, ki stoji nad čuvstveno afektacijo mase.

Čimbolj se krepi v dečkih pravna socialna zavest, tembolj se morejo prebijati do jedra človečnosti socialne objektivitete, da svoje osebne koristi podrejajo skupnosti in celoti. Vendar je tako idealno stanje razrednega občestva v šoli danes težko doseči zaradi ogromnega števila učencev v vsakem razredu in preobloženosti učiteljev ter pomanjkanja učnih moči. Vsekakor je to vprašanje razrednega oblikovanja v zgljedno socialno-pravno tovariško občestvo obenem zelo važno duhovno in moralno vprašanje vse človeške družbe in njene preroditve v odnosu do bližnjega in njegovega človeškega dostojanstva. (Dalje.)

Vojteh Čuš

Glavni namen šole v Slovenskem Korotanu — ponemčevanje

II.

(Konec.)

Vzemimo še en primer, kako se je že pred pol stoletjem postopalo s Slovenci na Koroškem. »Mir« iz l. 1884 je v 22. številki prinesel tale dopis iz T i n j: (Čujte, kako šolo imamo mi!) Pri nas smo imeli dva učitelja. Zdaj je pa tisti, ki je slovensko znal, šel v pokoj. Sedanji učitelj Moser pa nič ne zna slovensko in ne more govoriti z otroci. Zato si je na pomoč vzel nekega fantička iz drugega razreda, da mu pomaga otroke učiti, in da to po slovensko pove, kar učitelj po nemško reče. Deček pa sam ne zna dosti nemško. Zato je šola zelo žalostna. Otroci se norčujejo iz malega učitelja in ga seveda ne spoštujejo, ker je le njih tovariš. V šoli je bojda velik vriš in nepokoj. Tako se godi nam koroškim Slovencem, ki nam pošiljajo trdo nemške učitelje! Za šole moramo toliko plačevati in zdaj še vganjajo v šolah take norčije, da postavijo šolarja za učenika! Bog pomagaj!

Ne smemo misliti, da se Slovenci na Koroškem niso potegnili za pravično šolo. Občinski odbori in krajevni šolski sveti so pošiljali prošnje na okrajne šolske svete, na deželni šolski svet v Celovec, celo na ministrstvo za uk in bogočastje na Dunaj — a Nemci so imeli za vse slovenske prošnje za slovensko šolo g l u h a u š e s a! Hoteli so Koroško ponemčiti in kot sredstvo v ta namen so si izbrali šolo! Zato vkljub vsem slovenskim prošnjam po slovenski šoli niso odstopili od nemške šole!

Dne 11. marca 1878 je vložilo 97 slovenskih katehetov prošnjo na deželni šolski svet, v kateri se pritožujejo, da otroci ne znajo katekizma čitati, ker se slovenščina v šoli popolnoma zanemarja. Katehetje pravijo: Pač imajo otroci slovenski katekizem, toda kaj pomaga, ko pa učenci ne znajo slovensko brati, ker so se le nemškega branja učili! Tako je potem verski poduk nemožič!

Slovenski katehetje pravijo v imenovani vlogi na deželni šolski svet: »Da se po slovenskih šolah skoraj izključno le nemško podučuje, slovenski

materni jezik, ki ima kot drugi deželni jezik po postavi iste pravice kakor nemški, pa čisto zanemarja, to nasprotuje vsem pravilom zdrave pedagogike in ovira napredovanje slovenske mladine. Da bode krščanski nauk v šoli kaj izdal in sadu donášal, čutimo se v svoji vesti prisiljene, odločno se ustaviti takemu podučevanju, da se po slovenskih šolah v tako prenapeti meri nemško podučuje, slovenski, naših otrok materni jezik, pa čisto iz šole meče. Dalje se čutimo prisiljene povdarjati in terjati, naj se poduk v čisto slovenskih šolah — ali prav za prav v čisto slovenskih krajih, ker slovenskih šol na Koroškem ja ni več — ves poduk stavi na naravno in edino pravo podlago materinega jezika.«

Na koncu svoje vloge stavijo koroški slovenski katehetje tole prošnjo: »Naj deželni šolski svet učiteljem zaukaže, pri svojem poduku slovenski jezik, ki je učencev materni jezik, za podlago jemati in celih pet let v slovenskem jeziku podučevati, da se otroci navadijo in naučijo misliti, slovensko brati in svoje misli tudi slovensko napisovati. Šele v treh poslednjih letih naj se nemški poduk prične in dobro vadi.«

Tudi ta prošnja je našla pri koroških nemških vlastodržcih — gluha ušesa! In kako tudi ne? Saj je v letih 1860—1870 (letnica ni tiskana na knjigi in tudi avtor ni imenovan) izdal dež. šolski svet knjižico in jo razposlal vsem učiteljem v slovenskem delu Koroške, v kateri jih navaja, kako morajo germanizirati. Knjižica se imenuje: Navod k upeljevanju slovenskih otrok v nemščino za ljudskošolske učitelje na Koroškem v slovenskih krajih. V uvodu pravi pisatelj: »Nemško branje in pisanje in učenje nemških besed na pamet bo ostalo brez uspeha, dokler bo zavijal učitelj svoj poduk v slovensko obleko, dokler se bo posluževal pri poduku slovenskega jezika. Nemščina se mora na živ način učiti tako, da učitelj z učenci nemško občuje, kakor učni predmeti priložnost nanašajo.«

In dalje pravi ta famozni učbenik za germanizacijo slovenskih otrok na Koroškem: »Pa kako naj govorimo s slovenskimi otroci nemško, če nas pa ne razumejo? vprašalo se nas bode!« in odgovor se glasi: »Na to vprašanje je prav lahko odgovoriti, če se pokaže na to, kako postopa vsaka mati, ki prva uči otroka govoriti; tako postopati se je po svojih uspehih dobro izkazalo, odkar so matere in otroci. Uspeh gotovo tudi ne bo izostal. Jezik govoriti se naučimo najnaravneje, ko ga slišimo govoriti in se trudimo ga tudi govoriti. Nemško govoriti je torej najprimernejši in najnaravnejši pripomoček, kadar slov. otroke učimo nemškega jezika; ker se to zanemarja, odtod najbolj pride, da pri tem poduku nič ne opravimo.«

Na podlagi navodil te knjiže so zdaj začeli poučevati v koroških šolah. Vsak učitelj je dobil to knjižo in kadar je prišel nadzornik inspiciirat, je bilo njegovo prvo vprašanje: »Imate-li še to knjižico?« in mu jo je učitelj moral pokazati.

Začeli so z vso silo slovenski deci na Koroškem vbijati nemščino v glavo.

Vsa slovenska protiakcija je bila obsojena na neuspeh. L. 1882 je imel štajerski poslanec dr. Vošnjak velik govor v državnem zboru; na dolgo in široko je razlagal nasilni in krivični koroški šolski sistem in zahteval za Slovence na Koroškem slovensko šolo. Bob ob steno!

Nad dvajset let se je boril Andrej Einspieler z vso silo in žilavostjo v koroškem deželnem zboru za slovensko šolo — vse zastonj! Z vso odločnostjo se je bojeval Einspieler za slovensko šolo v svojih listih: »Stimmen aus Innerösterreich«, »Volksstimmen« in v »Miru« — brez uspeha!

Že l. 1848 so poslali koroški Slovenci državnemu zboru na Dunaju peticijo s podpisi Slovencev iz vseh koroških krajev. Terjali so narodne pravice v šoli in uradih. L. 1861 so podpisali tisto ogromno peticijo, ki jo je podpisalo več kot 20.000 Slovencev iz vseh slovenskih dežel. L. 1874 je vložilo slov. politično društvo »Trdnjava« prošnjo za slovensko šolo. Peticiji »Trdnjave« je bilo priloženih 41 prošenj občinskih odborov in krajnih šolskih svetov iz raznih krajev Slov. Koroške. Poslanec Einspieler je sam izročil prošnjo dež. zboru. Občine in šolski sveti so, kakor že omenjeno, pošiljali prošnje za slov. šolo na pristojna mesta...

V s e z a s t o n j !

Hoteli so Koroško ponemčiti in niso odstopili od nemške šole! Kdaj bo prišla kazen za to ogromno krivico?

Samospoznavanje naroda

Narod se mora sam spoznati, sicer izumrje. F. L. Jahn (»Turnvater«).

Iz dušeslovja

Franjo Čiček

Sodobna vzgoja z ozirom na psihoanalizo in individualno psihologijo

Uvod

Preusmeritev in reforma šolstva sta dandanes glavna činitelja, ki poizkušata uveljaviti sodobne in moderne smernice v vseh panogah šolstva. Ta val je zajel tudi nas. Kako ne bi? Saj živimo v istem ozračju, istem okolju in isti miselnosti, da je treba vzgojo in pouk modernizirati in prilagoditi duhu časa in sodobnim potrebam. Treba je preusmeritve šolstva na podlagi reformnih načel, kakor so to že storili in poizkusili naši sosedje, da ne ostanemo zadaj in da nas ne prehití tok časa.

Zato je potrebno, da se seznaní naše učiteljstvo z načeli in smernicami nove šole, da kritično premotri njene dobre in slabe strani, da izvede reformo polagoma in stopnjema le na podlagi pridobljenih izkušenj, nikakor pa ne radikalno začrtati problem s staro šolo in namah postaviti nove stebre moderni šoli.

Preden pa razmotrivamo sodobno vzgojeslovje in uravnovesimo pouk v njegovem pravcu, je treba poiskati k a l i, odkod in zakaj je pognala ta nova miselnost. Treba je odkriti njeno gonilno silo, da bomo razumeli potrebo reforme in kako jo bomo izvedli.

Znano je, da segajo korenine sodobne reforme šolstva v novo vedo »p s i h o a n a l i z o«, katere ustanovitelj je Sigmund Freud. Veda prav za prav ni nova, kakor na svetu ničesar ni novega, le ime je novo in psihoanaliza je le del splošne psihologije. Vendar ima Freud zaslužo, da je močno razgibal že nekam omrtevele in okamenelo dušeslovje ter mu dal nove pobude in podviga za iskanje novih smernic s povsem drugačnih vidikov. In res! Nobena veda še ni nagromadila v tako kratkem času toliko zastopnikov in nasprotnikov kakor psihoanaliza in je v literaturi dosegla naravnost rekord.

Ne bo tukaj govora o splošni psihoanalizi, ki razčlenja duševno življenje zaradi zdravljenja psihičnih bolezni, ker spada to v medicinsko stroko. Ne o psihoanalizi kot nekakem skupnostnem pojmovanju onih načinov razčlemba duševnega življenja, ki so sicer izšli iz Freudove šole, ki pa so jih pozneje njegovi učenci usmerili na svoja pota in se tako ločili od Freuda. Med te spada med drugimi tudi dunajski zdravnik Alfred Adler, ustanovitelj i n d i v i d u a l n e p s i h o l o g i j e. Na tem mestu bo razprava le o specialni Freudovi psihoanalizi, saj ta je bila začetnica in splošno gibalno za vsa poznejša stremjenja in cepitve.

Da bomo torej razumeli gibalno silo sodobnega šolstva in njegove reforme, je treba, da na kratko in v glavnih obrisih premostrimo Freudovo psihoanalizo in Adlerjevo individualno psihologijo.

1. Freudova psihoanaliza

Vse človeško življenje in hotenje, vse njegove želje in hrepenenja imajo svojo koreniko v nagonih, od katerih je najjačji in najvažnejši s e k s u a l n i n a g o n (Sexualtrieb). Normalni cilj tega nagona je (podzavestno) razmnoževanje človeštva. Ako krene ta nagon na strapa, govorimo o perverzности.

Freud je prišel do tega zaključka pri svojih nevrotičnih pacientih, ki so pri njih povzročili bolezensko stanje ravno erotični doživljaji. Iz tega je razvil teorijo: »Otrok ima seksualni nagon že kar v začetku in ga prinese na svet. Želja ugoditi temu nagonu in ugodje samo, ki je s tem v zvezi, se imenuje »l i b i d o« ali splošno — vsaka ljubezen je libido. Sesanje, otipavanje, vtikavanje ročic ali nožic v usta, duda, ugodje pri opazovanju izločilnih organov itd. je a v t o e r o t i z e m in prva stopnja otroške seksualnosti.

Kmalu pa preide otroška seksualnost ali njegov libido na druge osebe, predvsem najprej na starše in domačo družino, sploh na ljudi, ki so mu najbližji in mu strežejo ter ga ljubimkajo. Tu nastopi sedaj znameniti »Ö d i p o v k o m p l e k s«, Ödip, kraljevski sin v Thebah, tako pripoveduje grška pripovedka, je imel tragično življenjsko pot. Proročišče mu je pri rojstvu napovedalo, da bo ubil svojega očeta in poročil njegovo

ženo, t. j. svojo mater. Zato so ga odstranili z doma in ga oddali v odgojo v Korint. Vendar, kar mu je bilo usojeno, se je zgodilo. Ko se je vračal v Thebe, je na potu ubil svojega očeta, ne da bi ga bil spoznal in takisto je poročil svojo mater, ne da bi vedel, kaj mu je ta žena. Ko je pozneje spoznal svojo grozno tragiko, se je sam oslepil za pokoro, mati pa je storila samomor. (Euripides in Sophokles sta to snov tudi literarno obdelala.)

Freud trdi, da ima vsak otrok svoj seksualni nagon do staršev. Deček hoče mater samo zase, zato je na tekmeča (očeta, brata) ljubosumen ter se ga loti želja, odstraniti ga. Isto velja pri deklici v obratnem smislu. To seksualno doživljanje v družinah imenuje Freud Ödipov kompleks.

Pozneje se to seksualno doživljanje prežene potom vzgoje. Zato se ga ne spominjamo, ker smo bili že zgodaj nasičeni z verskimi in moralnimi nauki ter z grehom in kaznijo. Vendar pa ta nagon tli v nas in postaja vedno jačji in jačji. Ako je v pubertetni dobi in po njej oviran normalni cilj seksualnega nagona, nastopijo zablode kakor perverznost, nevroze itd.

Vzgoja ustvarja v našem »jazu« nekakšno cenzuro, kaj je za moralo in javnost prav ali ne in vse, kar odrine ali prepove, pride v naše »n e p o z n a n o« (das Unbewußte). Ti o d r i n j e n i nagoni (verdrängte Triebe) pa se ne dajo kar tako potlačiti. Vedno silijo na dan in do svojega cilja ter se najčešče pojavljajo v sanjah in raznih motnjah vsakdanjega življenja (Fehlleistungen), kakor: motnje v govoru, na primer: Na hiši strehe sedi golob; izgubljanje raznih predmetov, pogosta pozabljivost, padanje predmetov iz rok, lomljenje kozarcev in posode, mokrota v postelji itd.

Ako pa seksualni nagon ni odrinjen v nepoznano, ampak ga potom vzgoje napeljemo na drugo pot ali ga nekako zamenjamo z drugim gonom v višje duhovno življenje (das höhere Geistesleben), kamor spadajo: nravnost, vera, umetnost, znanost, socialna miselnost in stremljenje — je to vsekakor »dediščina« Ödipovega kompleksa, samo da ga sedaj imenuje psihoanaliza »s u b l i m a c i j o l i b i d a«. To se pravi, da se usmeri življenjska energija libida (seksualna ljubezen) na višji cilj in se tam izžari in izživi.

Freud analizira našo notranjost v dva dela: »jaz« in »ono« (Ich und Es). »Jaz« je naša zavestnost, nagon pa, ki smo ga odrinili ali pregnali, preide v »ono«. »Jaz« vsebuje poznano in osebnost v človeku, z drugimi besedami »razum, pamet, premišljenost, zavednost«. »Ono« pa vsebuje »nepoznano, neosebno, neko tajinstveno silo«, ki nas včasih spreleti kakor električna iskra in je močnejša od »jaza«. »Ono« je prav za prav jedro in prava individualnost v človeku.

Freudova psihoanaliza je začela z zdravstveno metodo nevrotičnih bolnikov in iz te se je sčasoma razvila nadaljnja teorija psihoanalize. Psihoanalitična zdravstvena metoda obsega v glavnem tri stopnje: analizo, razvezo ali rešitev izpodrinjenega v »ono« in prenos. V analizi ugotovi psihoanalitik utajeno ali prikrito notranjost pacienta in je že vnaprej

siguren, da je v ozadju vedno Ödipov kompleks in z njim seksualni nagon. Teža je treba sedaj razvezati in predočiti pacientu, da ni nobene ovire za izpolnitev njegovih želja ali pa se sublimira njegova erotična afektna energija v višji duhovni cilj. Da bo zdravljenje uspešno, je treba predvsem zaupanja v zdravnika. Zato je potreben prenos ljubavnega nagona nanj in ta mora biti docela oprt na zdravnikov vpliv. Freud trdi, da se ta prenos zelo slabo obnese pri histeriji, nevrasteniji itd.

To bi bila v glavnem in v zelo kratkih obrisih Freudova teorija o psihoanalizi. Iz tega posnamemo: Bistvo človeka so njegovi a n i m a l i č n i (živalski) nagoni. S tem se opira Freud na Darwinovo teorijo in na materialistični nazor duševnega življenja. Avtoerotizem, Ödipov kompleks itd. so le redke patološke izjeme. Izjema pa še ne more biti pravilo. Tudi ne bo nikoli verjel normalen človek, da je njegova ljubezen do staršev in najbližjih sorodnikov zgrajena na kakšnem Ödipovem kompleksu. Tudi Ödip sam je pri tem docela nedolžen, ker ni vedel niti najmanj za svoj greh. Ko pa je slednjič le doznal svoje krvoskrunstvo, se je sam strašno kaznoval. Njegov »libido« torej ni bil tak kakor ga slika Freud, ampak tak kakor ga kaže zdrav človeški razum in — vest. O otroškem avtoerotizmu in Ödipovem kompleksu torej ne more biti govora v splošnem, ampak le v redkih izjemah in še te so blodnega značaja. (Dalje.)

Za dobrobit mladine

Etbin Bojc

Stiska sodobne mladine

(K problemu vzgoje sodobne mladine)

Nihče ne bo tajil, da je eno izmed najbolj perečih sodobnih kulturnih vprašanj — vprašanje mladine. To stoletje otroka je sicer res prineslo mnogo napredka v psihološkem proučevanju otroka in mladine ter vzgojnega zanimanja in uvaževanja v tej smeri, kar spričujejo novošolske poskusne metode in mladinsko gibanje preteklih desetletij drugod kakor pri nas, a kljub vsemu temu pedagoškemu prizadevanju ostaja vprašanje sodobne mladine ne le nerešeno, ampak malodane popolnoma zanemarjeno in čedalje bolj zapleteno. Ne mislim tu toliko »problematično« nakazovati različno duševnost povojne mladine v primeri s predvojno in na spremenjeno časovno kulturo v tem razdobju¹, marveč mi je pred očmi težek, dá, skoraj neznosen socialen kakor moralen položaj sodobne mladine, katere življenjski razmah je v sodobni gospodarski krizi močno ogrožen. Če namreč v vrvežu vsakdanjih opravkov, ki so danes pri marsikom in morda pri veliki večini ljudi nazadnje le golo pehanje za življenjski obstanek in pa za tisto primitivno nihanje življenja iz rok v usta, le za hip pogledamo skozi dogodke, ki jih dan za dnem zabeležujejo naši časo-

¹ Glej zadevno moj članek: Mladina ob svetovni vojni, DiS, 1933.

pisi, in če se ozremo iz vsega dela naših javnih organizacij vsemogočih vrst in ciljev po prizorih današnje socialne bede in brezposelnosti, nas mora pretresti do mozga ob spoznanju, da se kljub vsemu reševanju sodobne gospodarske krize zanemarja blagor naše mladine. Stiska mladine se tako pred našimi očmi z naraščajočo gospodarsko krizo veča bolj in bolj, ne da bi se storilo mnogo ali sploh kaj, da se prične korenito lečiti ta velika rana na našem družabnem in kulturnem življenju. Tako zvano naše javno življenje se za te bolne pojave kar ne utegne meniti in brigati, ko ga zaposluje toliko drugih — po njege mnenju važnejših — sodobnih problemov naznotraj in nazunaj, ki zahtevajo kar najhitrejšega reševanja. To mladinsko vprašanje se zdi mnogim prebagatelno, preabstraktno in za današnje kritične čase preluksuzno in ga prepuščajo teoretikom in pedagogom, ki bi drugače sploh ne imeli drugega dela... Ne zavedajo se, da utegne mladinsko vprašanje sčasoma postati osrednje vprašanje našega socialnega in tudi državnega življenja in njegove bodočnosti. Zakaj prav mladina je povračilo in njena je bodočnost. Zato bi morala biti stvar mladine vsem onim, ki nosijo odgovornost za našo boljšo narodno in državno bodočnost, v prvi vrsti na skrbi in tudi organizacije, ki izvršujejo socialno in kulturno poslanstvo, bi morale iz svojih tradicijskih tirnic posvečati svojo posebno pozornost vprav mladinskemu vprašanju, kolikor bi to vprašanje ne zahtevalo novih in izključno njemu posvečenih organizacij in institucij. Z reševalnim delom pa je treba pričeti takoj brez odloga, ako nočemo, da bo ta zadeva mladine ostala zanemarjena in pogubna za nas.

Sedanji položaj mladine nikakor niti zdaleka ni podoben več onemu, v katerem so se nahajale prejšnje generacije pred vojno in še nekaj let pozneje. Sicer resda tudi sedanja mladina nosi vse splošne psihološke mladinske znake, četudi so se i ti deloma izpremenili, a ne gre mi — kakor že omenjeno — za ugotavljanje teh, marveč hočem le v naslednjem pokazati velike socialne razlike, ki so se pojavile nekako šele pred nekaj leti in ki se v primeri s prejšnjimi rodovi večajo z vsakim dnem bolj. Zaradi teh novonastalih socialnih razmer, v katerih dorašča danes naša mladina in stopa v življenje, mnogi, dá, velika večina ljudi, pripadajoča prejšnjim rodovom, ki so se oblikovali in rastle v drugačnih razmerah, sodobne mladine in njenega položaja več ne razume in ne more razumeti. Odtod izhaja, da se mladinsko vprašanje sploh zadostno ne rešuje in — se zanemarja.

Mladina sama se čedalje bolj zaveda, da je čas, v katerem ji je usojeno živeti, vse drugače resen in težek, hladen in mrk, trd in nemiren, neugoden in nestalen kakor je bil oni, ki je pravkar zapadel zgodovini. Starejši se kar ne morejo znajti v teh spremenjenih in utesnjenih okoliščinah, ker jim je sijalo vse drugačno solnce in življenje potekalo nekam vse mirneje, ustaljeneje, počasneje in sigurneje kakor v teh vihravih časih, ko dorašča povojni rod. Zato današnja mladina niti v starših ne najde več one potrebne duševne opore, ki bi ji pomagala na noge in ji

stala ob strani v času, ko namerja svoje neizkušene korake v življenje. Ta zavest, da je ne razumejo niti tisti, ki ji že po naravi stoje ob strani, in da ji ne morejo pomagati tisti, s katerimi je povezana z vezmi ljubezni, mladino še bolj greni in osamlja. Čeprav je tu treba razlikovati podeželje od mesta, kjer je novo stanje tem bolj občutno in opazno, in meščansko okolje še posebej od proletarskega, ki razodeva največjo bedo, moremo vendar povsod najti isti rezultat: mladina je v dejanski zadregi za svoje lastno življenje in za svojo bodočnost. Nad življenjem in razvojem mladine se zbirajo težki, preteči oblaki, ki groze z njenim cvetom zamoriti ali vsaj občutno okrniti ves njen sad, ki bi ga bodoči rodovi nujno potrebovali.

Današnja mladina dorašča v skrajno neugodnih socialnih razmerah, ko se življenje tako posameznika kakor celote na vse mogoče načine utesnjuje, reducira, zavira in okrnjuje, ko se ob reševanju splošnih gospodarskih vprašanj kaj malo jemlje v obzir prospeh zdravega in naravnega družinskega življenja in življenje posameznika sploh, kaj šele višje kulturne potrebe človeka in duhovne naprave, ki se bolj in bolj zanemarijajo in ustavljajo na račun vedno večjega števila brezposelnih in naše duševne otopelosti. V tem času najdovršenejše tehnike, najstrupenejših vojnih plinov, najhitrejšega ritma življenja in najmehaničnejšega dela pač ni mesta za vso ono romantiko, ki jo med žičnimi mrežami elektrike in širokimi prometnimi cestami z motornimi vozili še komaj ohranja priroda zunaj tlakovanih mest, in pa za tisto iz osebnostne polnosti izvirajočo fantazijsko nastrojenost, ki je še zmožna obrniti človeku oči od vsega tostranskega in snovnega v onostransko in duhovno. Tako je mladina hočešnočeš prepuščena brezdušnemu in prozaičnemu realizmu in primitivizmu v tem zastrupljenem ozračju. Prav lepo piše pisatelj o blaženih starih časih, ki jih primerja z današnjimi: »Takrat so še živeli možje in žene s prisrčno-odkritimi očmi in z umirjenim korakom, možje in žene z zvestim srcem, s harmoničnimi dušami in veselimi sanjami. Takrat je prebivala lepota še med ljudmi, sredi med njimi, na trgu, v njihovih sicer nizkih, a vendar prijetnih in udobnih sobah, v njihovih vrtovih, ki so se razprostirali za živo mejo. Meščan je stal na svojih lastnih tleh, na svoji lastni zemlji kmetovalec in je v živahni marljivosti delal za otroke in vnuke. Rokodelec, preudaren umetnik, je dajal kos za kosom kupcu, ki je ponudeno blago z vso skrbnostjo izbiral« itd. (Cvetje št. 10, 1935.) To idilično življenje naših staršev je menda za dolgo dobo zamrlo in starejši, ki so ga poznali, zastonj zdihujejo po njem. Primerjati bi ga mogli z brezskrbno otroško dobo, ki je danes že marsikateremu otroku pritršana in okrnjena v razdejanih družinah. Prav za prav se razmere v mnogem in morda celo bistveno niso nič prenovile, ampak le poslabšale. Saj vlečejo še vedno isti voz isti konji, le da se je kolesje polomilo in voz začel dobivati obrise modernejšega avtomobila, ki ga konji niso več vajeni. Tako se cela reč ustavlja, da je slika kar žalostna in obupna...

Tradicionalne sile še vedno vrše po starem svoj posel, le da so nekoliko slabejše od starosti in tudi od splošno proglašene štednje; ljudje,

ki imajo zdaj prednost in krmilo v rokah, še vedno preradi mislijo po starem, kakor bi bilo, kakor je bilo včasih. Tako je mladina ne le v resni zadregi za svoje življenje v teh obropanih časih, ampak tudi v velikih »škripcih« teh tradicijskih vezi in poti, ki jo hočejo za vsako ceno pritegniti v svoj ritem. Mladina se težko odtega kolesju prejšnjega toka, čeprav jo k novi usmerjenosti silijo posebne razmere, v katerih se je znašla. Ne gre namreč tukaj za običajno premeno, kakor nastopa od generacije do generacije, ampak za izredne časovne razmere, kakršnih gotovo še ni bilo. Zato je mladina upravičena, da išče svoja pota iz zaagate. Njen položaj pa je zato tem težji, ker tisti, ki vodijo, ne le drže krčevito vajeti v rokah, ampak to mladino celo radi zavračajo in prezirajo. Tukaj ne mislim več samo mladino kot tako, ampak prav sodobni rod, ki dorasča v tem čedalje bolj kritičnem času in ki bi potreboval zaradi teh izrednih razmer tudi nekaj več razumevanja za svoje upravičene življenjske težnje in upoštevanja, če že ne vsestranske pomoči in posebnih zakonov v imenu bodočnosti. Tisti tretji sili tradicije, ki je na delu, naj bi bil sodoben in vsakokrat en položaj mladine odločilno znamenje in ka ž i p o t, ako naj ne bo vse zgrešeno. Kar namreč ni v skladu z bitnimi in najvišjimi interesi mladine, je gotovo zgrešeno in se bo prej ali slej moralo maščevati nad celoto in bodočnostjo. Danes se vse zdi, da gre razvoj v to smer, žalibog. To je ena izmed šib, ki danes po nedolžnem tepejo mladino, ki prihaja v življenje. (Dalje.)

Vojko Jagodič

Fran Milčinski in mladinsko skrbstvo

Pred nekako tremi leti, 24. oktobra 1932, je zatisnil oko velik človekoljub v polnem pomenu besede, mladinski sodnik in pisatelj Fran Milčinski. Nesmrtnost, ki si jo je ustvaril ta veliki slovenski mož s svojim delom, nas iz dneva v dan vedno bolj preseneča. Ob njegovi smrti, ki ga ni prišla iskat ob uri počitka, marveč ga je odvedla s seboj sredi dela, izza njegove bogate pisalne mize, opoldnevu, so vsi, ki so ga poznali, začutili grenko žalost v svojih srcih. Prenehalo je bití srce plemenitega moža, — skrbnega očeta, velikega pisatelja, čudovitega humorista, pravičnega sodnika, očeta vseh ponižanih in razžaljenih in velikega vzgojitelja. Pisali so, da njegova dela morda ne bodo doživela v očeh oficijelnih literarnih zgodovinarjev nikoli priznanja epohalnosti, imela pa bodo eno redko lastnost: ž i v e l a b o d o ! In človek se nehote vpraša, zakaj? Poznal je človeške duše, ko malo kdo, poznal pa je tudi življenje in vse njegove težave, še prav posebej pa je umeval človeške slabosti, zato je znal nešteto krat ugladiti marsikateri oster spor, dostikrat doseči poravnavo, mnogokdaj prepričati krivico in marsikdaj rešiti tega ali onega človeka pred propastjo.

Toda izmed vseh pa ga bo najbolj pogrešala tista mladina, otročiči in malčki, ki jim življenje od vseh početkov ni bilo naklonjeno in ki jim

je že v zgodnji mladosti spodrsnilo na spolski življenjski stezi, da so grešili prezgodaj in prezgodaj okusili trdo in neizprosno obsodbo in zaničevanje človeške družbe. O njegovih literarnih delih bi se dalo mnogo govoriti; literarni zgodovinar nikakor ne bo mogel preko njegovega imena. Historik slovenskega prava ne bo mogel zamolčati njegovega dela na področju justice. Pa tudi tisti, ki bo beležil zgodovino socialnega slovstva za slovensko zanemarjeno mladino, ne bo mogel njega zamolčati. In prav to poslednje je morda največje delo Frana Milčinskega, saj je prav s tem svojim delom položil najjačje socialne temelje in dosegel uspehe, preko katerih ne bo in ne more nihče, ki mu je za ozdravitev strašne bolezni na našem narodnem telesu. Njegovo delo na polju socialnega skrbstva za zanemarjeno mladino je v narodno vzgojnem in kulturnem pogledu pač neprecenljivega pomena. Ne samo zato, ker je uredil naše mladinsko sodstvo, ne samo zato, ker je rešil gotove propasti toliko in toliko mladih duš, ne samo zato, ker je znal pri tem delu porabiti vso svojo temeljito juridično prakso, da je dal poleg milih paragrafov tudi vso toplino svoje velike ljubezni, marveč in pred vsem zato, ker je zapustil ljudstvu tako resnični in prepričevalni evangelij mladinskega skrbstva, da bo ostal vedno nov in vedno svež vsem rodovom v opozorilo na težke posledice zmot in krivic družbe, ki se strašno maščujejo na otrocih.

Najprej je bil pri socialnem skrbstvu tedanje pokrajinske vlade. Potem se je vrnil k sodišču kot apelacijski sodnik. Ko je osnoval v Zagrebu pri Stolu sedmorice oddelek B za Slovenijo in Dalmacijo, je bil leta 1920 imenovan za prisednika temu najvišjemu sodišču. Toda ostrina duha in poznavanje zakonskih objektov mu je 5 let pozneje omogočilo čin dvornega svetnika. Ko je v pokoju vodil svojo advokatsko pisarno, so o njem vedeli predvsem to: Mož pozna življenje in vidi človeku v dušo, zato se ne potvarjaj pred njim!

Nikakor ne bi mogel z lastnimi besedami njegovo veličino tako očrtati, kakor to zasluži. Izbral sem si drugo pot, zato bom skušal iz njegovih lastnih del, ki jih je mnogo in ki so raztresena po vsem mogočem slovenskem tisku, podati njegove glavne misli o socialnem skrbstvu zanemarjene mladine.

V »Slovenskem pravniku« leta 1910 je objavil razpravo »Iz delovanja mladinskega sodnika«. Po njej povzemam, da se je mladinsko sodišče pri nas začelo leta 1909 brez spremembe kazenskega zakona ali kazenskega postopanja s preprosto uredbo, da se kazensko postopanje zoper mladostne osebe pod 18. letom z dosedanje razdelitve odpravi in da je odslej prestopke mladoletnikov soditi varstvenemu sodniku, pogreške in hudodelstva pa posebnemu stalnemu mladinskemu senatu. Vsa novotarija je tičala torej le v osebi sodnika: to je videti malo. Toda z osebo se je spremenil duh postopanja zoper mladino, to pa je veliko.

Takrat je bilo v obče razširjeno mnenje, da tiči posebnost mladinskega sodnika v tem, da ves pod 18 let stari drobiž, ki mu prihaja v roke,

kar od kraja oprošča, ali ga vsaj, če ga obsodi, sodi z rokavicami. To bi bilo sicer zelo komodno stališče, stvarno in pravilno pa ne bi bilo.

Še globlje pojmovanje naloge mladinskega sodnika pa se poleg drugega opaza tudi v naslednjih njegovih mislih: Razlika med rednim in mladinskim sodnikom je tale: redni sodnik sodi in obsodi in ko opravi svoje delo, gre, recimo, v kavarno. Mladinski sodnik pa sodi in obsodi ter se še nadalje ukvarja z mladim delikventom. Ali: Kazenski sodnik sodi le kaznivo dejanje, mladinski sodnik pa ne sodi dejanja, ampak sodi človeka, ki je zagrešil dejanje. Morda je bila krivda mladega delikventa prej na svetu nego on sam. Mladinski sodnik, preden sodi, mora dodobra spoznati svojega pacienta. Ali: Rednemu sodniku se z obsodbo posel konča, mladinskemu sodniku pa s sodbo prične. Saj je kazenska stvar le epizoda v življenju mladostnika in tudi kazen je le eno vzgajalnih sredstev, ki jih uporablja mladinski, hkratu kazenski sodnik v prid na kriva pota zašlemu mladostniku.

Po nekaterih navodilih in nasvetih ter primerih, ki jih v omenjeni razpravi navaja iz svoje bogate prakse, zaključuje: Ako mladinski sodnik s silo dokazov slednjič tudi taječega obdolženca spravi tja, da se uda, mu je zlomil trmo in ga pridobil za naprej v svojo vodečo roko.

Preobširno bi bilo navajati posamezne primere iz različnih njegovih primerov kazenskega postopanja. Zadostujejo naj gornje njegove misli o pojmovanju vzvišene naloge mladinskega sodnika, misli, ki so brez dvoma vsakemu poznavalcu mladostnikove duše simpatične, obenem pa tudi najmodernejše, kar jih pozna kratka zgodovina kriminalno pedagoškega udejstvovanja.

(Dalje.)

Razprave o Slomškovih spisih

Vinko Brumen

Slomšekova izdaja šolskih knjig¹

I. Malo uvoda

Do srede 18. stoletja Slovenci skoraj nismo poznali šol, zato tudi nismo imeli šolskih knjig. Nekako takrat pa se je pričela doba našega narodnega preporoda in en znak tega je tudi prvi slovenski abecednik (po reformacijski dobi), ki ga je l. 1865 izdal o. M. Pohlin.

Nekako ista doba (6. december 1774) je prinesla Avstriji prvi državni šolski zakon in (v naslednjih letih) tudi prvo enotno vrsto šolskih knjig, ki jih je sestavil opat I. Felbiger. Te šolske knjige, katerih tipi so se le polagoma ustaljali, so veljale za vso državo. Izhajale so v dunajski šolski knjižni zalogi in izprva so le izjemoma od primera do primera dovoljevali drugim šolam, da so te knjige ponatisnile. A tak ponatis se je moral do

¹ Po daljšem oklevanju sem se odločil za obliko »Slomšekova«, ker piše danes tako večina raziskovalcev Slomškovih del in ker so tako pisali tudi starejši (njegovi sodobniki).

števila strani in vrstic točno strinjati z izvirnikom. Druge knjige se v šolah niso smele uporabljati.²

V takih prilikah seveda ni bilo mogoče misliti na izvirne slovenske šolske knjige. Saj smo s težavo dobili prevode nekaterih »normalnih« šolskih knjig, kakor so jih imenovali. Pa še ti prevodi so se morali večinoma tiskati vzporedno z nemškim izvirnim besedilom. Tako so bile naše šolske knjige dvojezične, obsežnejše in seveda tudi dražje, kakor pa izvirne nemške. Sicer so izšle nekatere od njih tudi samo s slovenskim besedilom, a te so najbrž na lastno odgovornost uvajali v šolo posamezni učitelji in nadzorniki.

A ljubljanski škofijski konzistorij je po reokupaciji začel borbo za čisto slovenske učne knjige. Po dolgi borbi mu je uspelo najprej, da je študijska dvorna komisija dovolila tisk čisto slovenskih knjig za »slovenske« začetne šole, ki so vznikle zlasti po kaplanijah in župniščih (1823). Šele šest let pozneje (1829) je dovolil cesar Franc čisto slovenski uk v kranjskih podeželskih šolah, za katerega so se morale natisniti tudi samo slovenske knjige. V mestih in večjih trgih pa so morali še nadalje uporabljati dvojezične.³ Prezreti pa ne smemo, da je tako dovoljenje veljalo samo za Kranjsko. Morda se je tiho izvajalo tudi na Primorskem, toda na Štajerskem in Koroškem so se morali boriti celo za dvojezične šolske knjige. A tudi ta boj je privedel do prvih uspehov v dobi francoske Ilirije, pozneje pa znatnejših uspehov ni mogel pokazati. Še Slomšek se je pritoževal, ker so šole učile le nemško branje in pisanje, slovenskega pa so se morali ljudje sami naučiti.

Naši najboljši možje so se tedaj posvečali delu za šolo in slovenili šolske knjige. Toda oboje nam je vsilil Dunaj. Niti takratna šola, niti šolske knjige niso bile izraz in stvaritev našega kulturnega duha. Zato se je naš narodni genij obojemu uprl. Proti uradno uvedeni in siljeni »nemški« šoli je vznikla med našim ljudstvom in iz našega kulturnega duha čisto posebna »slovenska« začetna šola⁴ in se naglo razširila po vsem slovenskem ozemlju. Poleg uradnih »normalnih« učnih knjig pa so izhajale pri nas še druge, ki so hotele biti več ko samo prevodi nemških del. Te se v šoli sicer niso smele uporabljati, a najbrž so jih marsikje kljub temu rabili. Take knjige so izdali poleg Pohlina še Vodnik, Jarnik, Primic, Musi . . . , a najodličnejše mesto med njimi zavzema Slomšekova knjiga »Blaže in Nežica v nedeljski šoli«.

II. »Navod za nedeljske šole«

Prav zanimivo je, da kljub omenjenemu dovoljenju študijske dvorne komisije nisem mogel ugotoviti na Kranjskem niti enega slovenskega abecednika, o katerem bi mogel trditi, da je bil izdan na temelju tega dovoljenja in namenjen izrecno »kranjskim začetnim šolam«, kakor so imenovali zasilne šole po kaplanijah in župniščih. Pač pa so izven Kranjske

² Prim. Helfert, Die österreichische Volksschule I, 350 sl.

³ Mal, Zgodovina slovenskega naroda. Najnovejša doba, 384 sl., zlasti 392/3.

⁴ Prim. moj članek v letošnjem »Pedagoškem zborniku«.

izšle vsaj tri knjige, ki so bile izrecno namenjene tem šolam. To so bile »Začetek vüčenja Slavenskega po nedelah«, »Navod za nedeljske šole« in »Blaže in Nežica«.^{4a}

Samo po sebi umevno je, da so bile te knjige namenjene slovenskim z a č e t n i m šolam in ne nedeljskim ponavljalkam in nadaljevalkam, saj se v slednjih niso učili šele brati in pisati.

»Navod za nedeljske šole« je tisti navod, ki se tudi Slomšek v »Blažetu in Nežici« ponovno nanj sklicuje⁵ in ga tudi Medved pripisuje Slomšku ter trdi, da je to prva njegova šolska knjiga.⁶ Temu sicer ne moremo pritegniti, vendar je ta navod v tako tesni zvezi s Slomškovim delom za šolo, da si ga moramo v tej zvezi nekoliko ogledati.

Prve izdaje iz leta 1830 nisem mogel dobiti. Toda Medved poroča, da je našel v njej »kratek navod, abecedniku podoben, z vzgledi za čitanje, pisanje in računstvo. Na zadnjih 15 straneh je nekaj beril, pripovedi in dvoje pisem«.⁷ Sam sem si ogledal drugo izdajo iz leta 1832, ki pa ni označena kot druga izdaja, pač pa ima celo deloma drugačen naslov (Navod v branje za mladost nedeljskih šol). Vsebuje pa tudi kratek abecednik, nekaj pravopisja ter za 7 stranmi »zlahtnih jagod lepih navkov« še 32 strani »čednih prepovedi« s »priloženimi molitvicami«. Nima pa niti vzgledov za pisanje (razen treh abecednih tabel), niti za računanje (razen par rimskih števil), niti kakih pisem. Vsebuje pa vse tisto, na kar se sklicuje Slomšek v »Blažetu in Nežici« (čeprav ne na istih straneh).

Pozneje je »Navod« še večkrat izšel; znane so še izdaje 1845, 1847, 1849.⁸ Zadnja je izšla v gajici, a prehitel ga je že Kranjčev »Mali Blaže«, ki je imel nekako isti namen. Zanimivo pa je tudi, da je vsaj leta 1832 izšel v izvodih za učitelje poseben uvod, ki je bil menda vstavljen v nekatere primere že tiskane knjige.⁹

Kdo je napisal to knjigo? Medved in njegovi poročevalci so jo pripisovali Slomšku, enako je mislil Čop.¹⁰ V uvodu, ki je bil namenjen učiteljem, je bil podpisan Musi. Zanj pa govori še to dejstvo: Ko je Slomšek dobil pozneje od učnega ministrstva nalog, naj pregleda stare ali sestavi nove učne knjige, se je sam lotil sestave beril, ne pa tudi abecednika. Pač pa je to delo poveril celjskemu učitelju Janezu Krajncu, »ker je ta pokazal že v Blažetu (t. j. Mali Blaže) tozadevne sposobnosti«. Če Krajnc

^{4a} Prvo od teh knjig je napisal Peter D a j n k o in se njen polni naslov glasi (v transkribciji): »Začetek vüčenja Slavenskega po nedelah, knjižica soseb naročena dorašenim ino vsem, ker predaleč so od šole farne ino se v kratkem brati ino dosta potrebniga navüčiti hčejo.« — Izšla je v Radgoni 1816 v bohoričici ter je obsegala 32 str. 4°. (Prim.: Simonič, Slov. bibliografija, 79; Brinar, Slomšek-pedagog, 78 v op.; Kidrič, Dobrovský, 115.) — Ker knjige doslej nisem mogel dobiti in ker očitvidno ni v tako tesni zvezi s Slomškovo izdajo šolskih knjig kakor ostali dve, zato se tu podrobneje ne pečam z njo.

⁵ »Blaže in Nežica« (1842), str. 3, 41, 204, 208.

⁶ Medved, Knezoškof lav. A. M. Slomšek, 138.

⁷ Istotam.

⁸ SBL II, 184.

⁹ Ilešič, O pouku slov. jezika, 107.

¹⁰ Istotam.

dela ne bi sprejel, ga je mislil Slomšek ponuditi šoštanjskemu Musiju.¹¹ Torej ga je moral tudi ta že z nečim opozoriti na svoje »tozadevne sposobnosti«, namreč z »Navodom za nedeljske šole«. Če bi bil Slomšek sam avtor »Navoda«, ki je bil vendar običajen abecednik, bi se najbrž tudi novega abecednika lotil sam, kakor se je beril.

Brinar je pripisoval »Navod« Musiju, zato pa je oporekal, da bi bila Slomšekova pesem »Boštjan goljfan«, ker je prvič izšla v »Navodu«.¹² Danes pa vemo, da je Slomšek spomladi in poleti 1829 vpisal v svojo rokopisno pesmarico več pesmi, med njimi tudi ono »Boštjan goljfan«.¹³ To se pravi, eno leto prej, kakor pa je izšla v »Navodu«. Pesem je torej Slomšekova. Kako neki je prišla v Musijev »Navod«?

V tem ne bi bilo nič čudnega, ko bi vedeli, da sta se Slomšek in Musi že takrat poznala. Izključeno to ni. Saj je Slomšek poleg gimnazijskih nauk obiskoval še tečaj za učiteljske kandidate na celjski glavni šoli in napravil tam celo dva izpita (1817 in 1819).¹⁴ Isti tečaj je 1819 obiskoval tudi Musi.¹⁵

Pač pa nam Slomšek sam poroča v svojem dnevniku, da ga je ob neki priliki prosil ravnatelj celjske normalne šole Simon Rudmaš, naj bi mu sestavil nekaj pesmic za šolarje, ki bi izšle kot dodatek k abecedniku.¹⁶ Ker ne poznamo nikakega Rudmaševega abecednika, je morda on prepustil svoje gradivo Musiju za »Navod«. Ali pa se je morda že na Musijevo prošnjo obrnil na Slomšeka?

III. »Blaže in Nežica«¹⁷

S svojim navodom je dal Musi nedeljskim šolam prvi in najpotrebnejši učbenik. Z njim je učil učence branja. Slomšek, ki je sam učil v nedeljskih šolah na Bizeljskem in pri Novi cerkvi, je uvidel, da Musijev navod nedeljskim šolam ne zadostuje. Hotel jim je dati še »drugi del navoda«, kakor je imenoval svoje delo še 1840 v nekem pismu.¹⁸ Temu »drugemu delu navoda« je dal pozneje naslov »Blaže in Nežica v nedeljski šoli«.

Vendar Slomšekov »navod« nikakor ni hotel biti le učbenik za učence nedeljske šole. Avtor ga je namenil »učitelam in učencam«, kakor je napisal na naslovni strani. Pozneje je celo v nekem pismu naglasil, da ga je namenil v prvi vrsti učiteljem.¹⁹ Njim je hotel povedati z »Blažetom in Nežico«, kako naj učijo v šoli, še bolj pa, kaj naj učijo.

Ne smemo namreč pozabiti, da takrat še učitelji niso dobivali na pripravnicah (normalnih in glavnih šolah) enake izobrazbe, kakor jo dobivajo danes na učiteljskih, ali kakor jo nameravajo dobiti v bodoče na

¹¹ AZN I, 131.

¹² Brinar, Slomšek-pedagog, 76.

¹³ Kovačič, A. M. Slomšek I, 63.

¹⁴ Kovačič, Slomšek I, 28, 31.

¹⁵ SBL II, 184.

¹⁶ Kovačič, Slomšek I, 67.

¹⁷ O »Blažetu in Nežici« pišem daljšo monografijo, zato bom opravil tu krajše.

¹⁸ AZN I, 42.

¹⁹ AZN I, 164.

pedagoških akademijah ali kjer si bodi. V trimesečnih pripravniških tečajih so se često šele sami naučili dobro brati in pisati, v prvi vrsti pa so ti tečajji skrbeli, da so jim vbili v glavo nekaj nemščine. Kvečjemu so jim dali še nekoliko vaje v poučevanju.

Slomšek sam je sicer tudi učil v šolah na Bizeljskem in pri Novi cerkvi, v Celovcu in Vuzenici, pa tudi pri Št. Andražu, vendar je kot škof še rad naglašal, da ni strokovnjak (Mann vom Fache) v čisto šolskih zadevah in je rad povpraševal za svet tiste, za katere je mislil, da so bolj izkušeni šolniki (Vodušek, Sorčič, Musi, Krajnc...). Zato nikakor ne morem pritegniti dokaj razširjenemu mnenju, da je »Blaže in Nežica« v prvi vrsti praktična metodika šolskega uka. Nekaj takega je v veliko večji meri Musijev²⁰ spis »Tonček v šoli«, ki je izhajal v »Šolskem prijatelju« 1853. Nastal je ob zavestni naslonitvi na »Blažeta in Nežico« ter je hotel biti za vsakdanje šole to, kar je bila Slomšekova knjiga za nedeljske.²¹ Ostal pa je res le praktična metodika. Slomšekovo delo pa je mnogo več ko zgolj metodika, namreč nekaka »ustava« nedeljskih šol, okvirni učni načrt, metodnik in zbirka primernege učiva za učitelje, učbenik in berilo za šolarje ter celo domače berilo za vse ljudstvo.²² Naglašam pa, da *m e t o d n i k* (Methodenbuch) ni isto ko *m e t o d i k a* (Methodik), kaj šele praktična metodika.

Vendar me v tem spisu zanima »Blaže in Nežica« v prvi vrsti kot učbenik, to se pravi šolska knjiga za učence. In v tej zvezi se vprašujem: ali je kot učbenik začetnica ali berilo ali računica ali slovnica ali kaj? Odgovorjam: začetnica (dasi to manj — drugi del navoda!) in berilo in računica in slovnica in še marsikaj. Slomšek je nagrmadil v knjigi obilico učiva in ustvaril nekak obči učbenik, kakršnega v toliki meri ni poznala tedanja šola, niti ga ne pozna naša sedanja. Zato pa je postavil z njim tudi tisti temelj, na katerem je pozneje gradil vso vrsto svojih šolskih knjig. Prav zato pa sem tudi čutil potrebo, da govorim najprej o Musijevem »Navodu« in še o Slomškovem »drugem delu«, preden začnem motriti vrsto šolskih knjig, ki jo je po letu 1848 izdal Slomšek po naročilu učnega ministrstva.

K »Blažetu in Nežici« naj omenim le še par stvari. Knjiga je izšla uradno trikrat,²³ vsaj dvakrat se je še pozneje pripravljala nov natis²⁴ in tretjič se pripravlja sedaj.²⁵ Morda je izšla tudi v češčini ali celo v ruščini,²⁶ dasi po svojih raziskovanjih dvomim o tem. Močno pa je vplivala še na nekega drugega pisca, ki se je v manjšem svojem delu močno naslonil na »Blažeta in Nežico«.²⁷ (Dalje.)

²⁰ SBL II, 184.

²¹ SP I (1852), 424.

²² Iz omenjene monografije.

²³ 1842, 1848 in 1857.

²⁴ Prim. Lendovšek, Slomškega zbrani spisi III, str. VII; Medved, Slomšek 179.

²⁵ »Sl. uč.« XXXVI (1935), št. 11—12, na drugi strani ovitka.

²⁶ Medved, Slomšek 146, 47, Kovačič, Slomšek I, 151.

²⁷ Tudi o tem več v omenjeni monografiji.

Kulturno-pedagoški pomen knjige »Blaže in Nežica v nedeljski šoli«

I. Uvod

Pred sto leti . . . V celovski bogoslovnici je vršil službo spirituala mladi, za Boga in dom vneti Slomšek.¹ Skrivnosti homiletike je razlagal svojim učencem. In kar se dotlej še ni zgodilo v celovškem bogoslovju — pripravniki-bogoslovci so morali sestavljati govore v slovenskem jeziku, v besedi, v kateri bodo nekoč govorili svojemu ljudstvu. Pouk v homiletiki se je spojil s poukom slovenskega jezika.

Še več. Slomšek ni izobraževal samo duhovnikov — dušnih pastirjev, marveč: četo navdušenih, marljivih prosvetnih delavcev je hotel poslati med ljudstvo. Mladi duhovniki naj bi združevali s svojo svečeniško službo tudi učiteljsko. Tako je želel Slomšek, ki je svojim učencem vedno in vedno priporočal, naj ustanove povsod, kamor bodo prišli, n e d e l j s k o š o l o. V nji naj zbirajo ob nedeljah otroke in odrasle in jih poučujejo v osnovnih naukih branja, pisanja, računstva in v vsem drugem potrebnem. A ne, kakor se je delalo v istem času povsod, kjer je bila že kaka šola na Slovenskem: da so se namreč poučevali otroci v nemškem jeziku, ne: Materin jezik naj zavlada v šoli. Slomšek pa ni samo svetoval in priporočal. Da bi svojim učencem praktično pokazal, kako je treba poučevati v šoli, v ta namen je sestavljal zglede za pouk v branju in pisanju. Ti zapiski so mu pozneje služili za ogrodje knjigi »Blaže in Nežica v nedeljski šoli«. (Glej: Kosar, str. 19).

II. Pogled v dobo, v kateri je knjiga nastala

Slomšek je naš prvi narodni vzgojnik in šolnik v teoriji in praksi. A ne prvi po času. Seme, iz katerega naj bi vzknila ljudska prosveta, je vržel na domače poljane že 300 let pred njim — Primož Trubar. Njegov abecednik — »Ane bukvice, iz tih se ti mladi inu preprosti Slovenci mogo lahko v kratkim času brati naučiti« — in njegov drobní katekizem, to sta bili prvi knjižici, ki naj bi dramili naše dede iz stoletnega spanja v beli dan kulturnega dela.

Ideja ljudskega prosvetljevanja pa je tedaj samo šinila v temo časa, ni se še razžarela v polno luč. Slovenec je robotal nemški gospodi v deželi, branil svojo zemljo pred turško poplavo in bil hlapec in neveden oratar še dolgo.

Zarj nove dobe je oznanila druga polovica 18. stoletja. Marija Terezija in njen sin Jožef II. sta stopila v krogi vladarjev, ki jim je bilo mar ljudske

¹ Opomba. Dr. Fr. Kovačič pravi, da je pravilno pisati in govoriti Slomšek — Slomšeka, ker se je prvotno ime glasilo Slomšak — Slomšaka. Ko pa je polagoma naglas prešel na prvi zlog, se je končnica a spremenila v e, a ta e ni polglasnik. (Glej opombo v knjigi: Dr. Fr. Kovačič, Služabnik božji Anton Martin Slomšek, knezoškof lavantinski. I. del.)

prosvete. Kmeta so hoteli tedaj dvigniti, češ, da je kmet »steber države!« Koristnega znanja mu je treba dati, da bo bolj razumno obdeloval svojo zemljo, bolj pametno gospodaril — in tako tudi lažje plačeval davek. A če hočeš priti do znanja, je v prvi vrsti potrebno, da se ti da v roke ključ za umevanje pisane besede — naučiti se moraš brati in pisati. Iz tega modrovanja je vzniknila misel ljudske šole in splošne šolske obveznosti.

Marija Terezija je poklicala iz šleskega Sagana opata Felbigerja, ki je takrat zaslovel po posebnih uspehih na šolskem torišču, da bi presnoval tudi šolstvo v njenih deželah. Felbiger se je odzval povabilu ter je leta 1774. prestopil iz pruske službe v avstrijsko. Postal je vrhovni ravnatelj vsega normalnega šolstva na Avstrijskem (to se pravi: vsega ljudskega in meščanskega šolstva ter učiteljskih seminarjev). Že istega leta (1774) je sestavil »Obči šolski red« — »Allgemeine Schulordnung für die deutschen Normal-, Haupt- und Trivialschulen in sämtlichen k. k. Erbländern«. To je bil prvi šolski zakon, ki je veljal tudi za dežele, v katerih smo prebivali Slovenci. Šola je postala »politicum«.

Po tem zakonu se je morala ustanoviti pri vsaki župni cerkvi ljudska šola - trivialka, v vsakem večjem mestu in pri samostanih glavna šola, v vsakem glavnem mestu kronovine pa normalka. V trivialkah so se učili otroci krščanskega nauka, branja, pisanja in računstva. V glavnih šolah in normalkah se je obseg učnih predmetov razširil.

Šolsko dobo so določili na šest ali sedem let. Šolska obveznost je bila splošna.

S tem je bil v resnici položen temeljni kamen za zgradbo ljudskega šolstva.

A setev ni šla tako srečno v klasje. Predpisane določbe so ostale pogosto le na papirju, izvesti jih ni bilo mogoče, saj ni bilo ne denarja za zidanje šolskih poslopij, ne sposobnih učiteljev, ne za šolstvo vnete gosposke.

Najmanj se je obnesla šolska reforma v »terezijanski« in »jožefinski« dobi v slovenskih deželah in med Poljaki v Galiciji. (Glej: »Strakosch-Grassmann, Geschichte des österreichischen Unterrichtswesens«.)

Šola je bila namreč v duhu jožefinskega centralizma in germanizma — nemška, zato jo je ljudstvo mrzilo. »Da se mora prava ljudska šola opirati na materin jezik učencev kot na temelj vse nadaljnje ljudske izobrazbe, do tega razumevanja se ni mogel dvigniti prosvetljeni 18. vek.« (Gruden: Zgodovina slovenskega naroda, str. 989.)

Začetkom 19. stoletja je izšel drugi avstrijski ljudskošolski zakon, ki je dobil l. 1805. najvišjo cesarsko sankcijo pod naslovom: »Politična šolska ustava.« Ta zakon je sestavila dvorna komisija, ki so bili v njej zbrani najimenoitnejši šolniki tiste dobe, med njimi tudi Slovenca — kanonik Anton Špendov in višji nadzornik Jožef Špendov iz Mošenj na Gorenjskem.

»Šolska ustava« je nekoliko znižala nivo ljudskega šolstva, zlasti glavne šole so se otresele nekaterih realnih predmetov. Izdala se je tudi

nova metodična knjiga — »Schul- und Methodenbuch« — po kateri so se morali vsi učitelji ravnati. Učni jezik je ostal slej ko prej nemški.

Take so bile razmere v prvi polovici 19. stoletja do tja, ko je Slomšek prijel za plug in začel krepko rezati globljih brazd na ledini domačega šolstva.

Posvečen v duhovnika l. 1824, je prišel najprej za kaplana k Sv. Lovrencu na Bizeljskem, odtod pa k Novi cerkvi pri Celju. V obeh krajih je ustanovil nedeljsko šolo. Osem let je prebil nato kot špiritual v celovski bogoslovnici, od tam pa je prišel l. 1838. za dekana v Vuzenico ob Dravi. Tu je dal na svetlo svojo knjigo: »Blaže in Nežica v nedeljski šoli.«

(Dalje.)

Ema Deisinger

Slomšek — Pestalozzi

Uvod

Mož, ki je najgloblje dojel v sebi vso vrednoto slovenstva ter svoje vzgojno poslanstvo usmeril na to vrednoto, da ž njo izrazi bistvo in duh slovenskega narodnega organizma, je bil Anton Martin Slomšek, ki je razbiral in utrjeval v slovenski mladini vse, kar je v slovenski duši edinstvenega, svojevrstnega, lepega, plemenitega, močnega in svetega.

Vse njegovo narodno-kulturno delovanje je bilo en sam svetel odsev globoke, ljubeče, tople slovenske duše, polne zanosa in nežnosti.

Viharji klešejo v njegov obraz svoje sledi, vso njegovo bit pa preveva ljubezen do bližnjega. V svoji pristni globoki človečnosti je zajel vso bolečino svojega bližnjega, svojega naroda in človeštva.

Slomšekova narava je bila borbena, dinamična. Ves čas svojega življenja se je premaščoval in se vojskoval s svojo borbena naravo, da je obrusil svojo kolerično čud tako, da ga je bila kot škofa sama milina, očetovska dobrohotnost in ljubezen, nič sledu prejšnje mladeniške erupтивности.

Zgledno lepa in genljiva je bila njegova pobožnost; v Bogu išče Slomšek moči, da je mogel vršiti svoje socialno, moralno in vzgojno dobro delo. Hoja za Kristusom ga vede po poti žrtvovanja in samozatajevanja, po poti trpljenja do notranje popolnosti, da je zaslovel po svojem svetem življenju, po svojih krepostih, angelski čistosti, a obenem po krepki, disciplinirani močnatosti kot vreden sin in zvezda katoliške Cerkve in služabnik božji. Najsi je bil na prižnici ali v spovednici, najsi je prijel za pero ali pa se kretal med mladino, najsi je bil v krogu bogoslovcev in svečnikov ali pa opravljal to ali ono dolžnost dušno-pastirske službe, povsod vedno je bila na njem prevladujoča ena sama poteza, — in ta je bila pedagoška. Učitelj, vzgojitelj in svetec je bil v eni in isti osebi.

Nobene bojazni pred težavami ni v njem, kadar gre za to, kako bi vedno aktualnemu problemu duhovne rasti slovenske mladine in naroda dal najpopolnejše smernice. Ves svoj vzgojni napor strne v podvig slovenske omike in prosvete. Slovenskemu jeziku je dal ne samo vnanje

kulturno ceno, temveč predvsem metafizično podlago v Bogu in mu s tem določil trajno etično veljavo. Tako je postal Slomšek naš največji vzgojni mesija in učenik, ki ni vzgajal samo z besedo, temveč s celim svojim življenjem, z vsakim svojim dejanjem.

Slomšek je kot magno charto vse pedagogike proglasil religiozno-etične principe. Na zanesljiv in izbran način je vzgajal mladino najprej etično in moralno, potem pa jo je podučeval v vsem, kar ji je bilo treba znati za vsakdanje življenje, pokazal narodu in človeštvu, za katerimi duhovnimi vrednotami mora v prvi vrsti stremeti, da se npravno in socialno dvigne. Ostro je ločil Slomšek izobrazbo od vzgoje. Vzgoja se tiče naše volje, našega hotenja, čustvovanja, skratka naše umske in nažonske plati. Da vzgoji slovensko mladino k plemenitosti, značajnosti, npravstvenosti, narodni zavednosti, rodoljubju, k požrtvovalnemu herojstvu in nesebičnosti, resnicoljubnosti in zvestobi, je postavil vso vzgojo na versko-npravno podlago. Sama npravstvenost, ki jo naglašaja tudi resna kultura, ne znači ničesar, ako ni dano jamstvo, da ne splahne ob prvem velikem navalu gonov.

Slomšek u kakor Pestalozziju je ta versko-npravni princip vzgoje obema skupen. Ta skupnost obeh pedagogov v osnovnih načelih vzgoje kakor tudi sličnost v metodičnem in didaktičnem oziru pouka in nazornost, ki jo obadva vneto naglašata, je naposled zavedla nekatere pisce k trditvi, da je hodil Slomšek po Pestalozzijevih stopinjah, češ da iz Slomšekove vzgojne metode odmeva Pestalozzijeva. Slomšek je bil popolnoma samonikel pedagog, resnično rojen pedagog-umetnik, ki je znal oblikovati človeško dušo, v otožno srce pa viliti poguma in tolažbe, obupajoče pa dvigati vase in k veri. Slomšek je strnil ves pouk v celoto, da intelektualno in čustveno mladega človeka naobražuje, da ga notranje ogreje ter mu vzdrami vse speče dispozicije. Slomšekov vzgojni proces je organičen, t. j. Slomšek se je popolnoma včustvoval v dušo svojega ljudstvo, iz njega je izšel, med njim deloval, vedel za vse njegove težnje in potrebe, tako da je lahko zastavil izobrazbene dobrine v pravo smer. Bil je v neprestanem stiku z istim življenjem, v katerem je živela njegova mladina in njegovo ljudstvo ter je iz življenja samega izobraževal mladino, podajajoč ji nauke iz stvarnih zgledov, ki jih je vzel iz obzorja istinitih učenčevih doživljanjev.

Da se naučimo ceniti delo našega samorodnega pedagoškega genija in reformatorja Slomškega, primerjajmo delo obeh velikih vzgojiteljev človeštva, Slomškega in Pestalozzija med seboj. Oglejmo si poprej zaradi lažje ocenitve psihološki portret *P e s t a l o z z i j a* z življenjepisom vred, ki ga na kratko podajam ob 190 letnici njegovega rojstva.

*P e s t a l o z z i*¹ (roj. 12. I. 1746 v Zürichu, umrl 17. II. 1827 v Bruggu).

¹ Stari oče Ivana Henrika Pestalozzija, pastor Andrej v Hönnngu pri Zürichu, se je pisal *P e s t a l u z*, oče Ivana Henrika se je uradno podpisoval *P e s t a l o z*, Iselin. prijatelj našega vzgojitelja Ivana Henrika ga nazivlje Pestalozze. Rodbinsko ime Pestalozzi je torej prehodilo več stopenj, preden se je dokončno oblikovalo in ustalilo v Pestalozzi-ja.

Največje važnosti za duševni in telesni razvoj otroka je prva vzgoja v domači hiši. V tem sta Pestalozzi in Slomšek enih in istih misli. Prva vzgoja izproža vzmet otrokovega nadaljnjega razvoja in odločilno vpliva na njegovo duševno rast.

Otroška doba Pestalozzija je potekala v neskladnosti z vnanjim svetom, dočim je bil Slomšek vzgojen v duhu tradicije stare, častite slovenske kmečke hiše, v najtesnejšem stiku z vaškim občestvom in v realistiki kmetiškega življenja. (Dalje.)

Listek

Ferdo Biljan

Poezija pri službenih premestitvah

Vsaka doba ima svojo kulturo in v vsaki se je kaj posebnega opevalo. Sedanja šolska doba, ki je med brati izgubila službeno stalnost, je seveda zelo prozaična. Napravlja veliko govorjenja, včasih tudi zabavljivega pisanja, poezije pa nobene. Kdo naj pa misli na poezijo, ko mora prekladati in premetavati ljubo lastnino? Vendar pa tovariš Hladnik ni bil tak; nepričakovana upokojitev, potem reaktiviranje pa še premeščenje, mu je čudno vzbudilo poetične občutke; jezil se je v verzih, kjerkoli sem ga srečal. Privabil sem ga do teča, da mi je nekaj takih verzov pri selitvi iz Cerknega napisal. Vredno se mi zdi, da jih tu priobčim, ker so celo — dasi z drugimi imeni — nekako toliko resni in narodni, kakor oni od »šmarskega šomastra«.

Ob sklepu šolskega leta 1934/35.

1.

Leto je šolsko zdaj srečno končano.
Naj vam bo v verzih na kratko podano
nekaj le najžalostnejših resnic,
v vezani govor podanih resnic.

2.

Kaj smo le morali vse pretrpet',
naj tu navedem, da zvedel bo svet.
Kar so med delom veleli mi: stoj!
pa me naenkrat poslali v pokoj.
Kaj so počeli vse in pa zakaj,
preden dobil sem službo nazaj?

3.

Šolo popeljal na božjo si pot,
pa so zato te potisnili v kot!
Pesmi nabožne ste peli tedaj!
To se nad tabo maščuje sedaj!

4.

Zveze imaš s konfiniranci — he,
jasno vsakomur: to vendar ne gre!
Pod strogim nadzorstvom je ta,
pa vaju v družbi se vidi oba!

5.

Tacega vraga pri svetem Rok',
Vrtca Marije čez tisoč otrok! ...
V svetem si letu pač šel na Stadijon,
sedaj se pa čudiš, da moraš v penzijon?

6.

Službo pošteno in vestno vršil.
Kdo me tako je neznosno zašil?
Klical sem: ... vi funkcionarji,
kje so zasluženi moji denarji?

7.

Ni pole, ni plače,
Hm — čudne stvari!
Vse zdaj je drugače,
so strašne skrbi.

9.

In tudi čevljarju
se vrata zapro,
enako mesarju,
ki daje meso.

8.

Potrka na vrata
ponovno krojač,
nastane začeta,
ker nimamo plač.

10.

Za mleko, za maslo
denarja nič ni.
Dolgov je naraslo,
kredita pa ni.

11.

Pa so poslali me v zimi brez plače
v hribe, kjer nosil bi srajco čez hlače.
Žalostno dejstvo nastane takoj:
uboga družina ne more z menoj.

12.

Truden korakam čez Daljno goro.
žalosten vidim: tu zame ne bo.
Sredi na klancu me sreča možak,
vpraša prijazno, kam merim korak.
Ustavim se, čelo obrišem nato,
kiham in kašljam pa rečem tako:
»V selo nad reko, otroke učit,
bansko povelje grem tja izpolnit.«
»K nam v Poletuš, oh, raje krenite
in se za trajno pri nas naselite!«
reče mi cestar vabljivo lepo.
Za povabilo zahvalim srčno.

Iz dalje zagledam Poljansko dolino,
kjer belokranjsko pridela se vino.
Zmučen zravnjam se, pospešim korak.
V selo dospem, ko nastopi že mrak.

13.

Ljudstvo prijazno me sprejme lepo.
»Žal,« jim odvrnem, »tu zame ne bo!«
Vendar bolan ne bom dece učil,
ko sem naenkrat vse živce zgubil!
Vračam domov se, kar vse me boli,
službe vršiti več moči mi ni.

14.

Tečem k zdravniku in vprašam: kaj bo?
Koj konstatira: bolezen je to.
Skrbno predlaga: šest tednov dopust!
To se godi, ko začenja predpust.

15.

Ko sem bolehal že mesece tri,
čujte, strmite, le kaj se zgodi?
Vlada poslance domov odslovi,
meni dopusta pa treba več ni...

Predstavljeni verzi sicer niso povsem moderno zasukani, toda so lažje umljivi kakor premnogi moderni. Celo neobičajne apostrofe in drugo najdemo v rimah, a kdo bo na vse to mislil, ako je bil Hladovnik zaradi neznanih spletk globoko užaljen ter se je šele s poezijo malo umiril. Verzi kažejo, da imajo ljudje še pošteno srcé.

Iz mnogih premestitev smo torej vendar enkrat dobili pesnitve, ki utegnejo dati pobudo, da pride še kak večji narodni pesnik na plan. Tradicije pregnancev se rade združijo v večjo celoto ali veliko epopejo. Saj vemo dobro, kako je spisal iz posameznosti Vergil svojo Enejido, kako so nastali eposi Ilijada, Odisėja, Nibelunghi in drugi. Enako je guslar opeval in pesniško proslavljal vse mogoče junaške čine in prilike, da je ganil srca rojakom za nadaljnji spomin. Šolstvo pa zahteva danes toliko opisov in doživljajev, da bi tudi ne zmanjkalo takega združeneža gradiva za večje in visoke speve.

Iz društva

Božično zborovanje kat. učiteljstva

Tradicionalna zborovanja Slomškove družbe so že izdavná znana po svojih izbranih programih, še bolj pa po svoji intimnosti in domačnosti, katere se že dolgo vnaprej veseli vse članstvo. Tako, kakor zboruje Slomškova družba, more zborovati samo s katoliško idejo prežeto društvo, samo katoliška družina. Tako je bilo zopet božično zborovanje, ki je zbralo učitelje in učiteljice katoliškega

mišljenja in še vse one, ki so raztreseni po raznih drugih banovinah, pa že od nekdanj spadajo v skupno občestvenost Slomškove družbe. Božična misel je vso to armado zbrala najprej k sv. maši v frančiškanski cerkvi, ki je bila vsa polna, da so se ljudje izpraševali, kakšen poseben praznik se pač danes praznuje, da je prostorna cerkev tako polna, kdo pač tako lepo in dovršeno poje prelepe božične pesmi. V tem svetem in prazničnem razpoloženju je učiteljstvo v gručinah odhajalo v belo dvorano Uniona, saj so si po dolgem času imeli toliko povedati. Dvorana se je hitro napolnila in predsednik, ban. šol. nadzornik Štrukelj je v prisrčnih besedah pozdravil zastopnike raznih organizacij, korporacij in društev, ki so se zborovanja udeležili, posebno še zastopnika Profesorskega in Katehetskega društva, lepo število štajerskih tovarišev in tovarišic, čč. redovne sestre, vse tovariše in tovarišice, mlade in stare, od blizu in daleč. Takoj nato pa je prešel k prvi točki dnevnega reda, k predavanju meseč.-šolskega ravnatelja R. Pečjaka, ki je govoril o temi »Občestvena vzgoja«.

Občestvena vzgoja obsega vso osebno, družinsko, šolsko in socialno vzgojo. — Božje roke nas v sedanji duhovni in vnanji krizi stiskajo, da napravijo iz nas svetnike. — Nove sile se bore za novega človeka. — V nas vseh je živo zakoreninjeno narodno občestvo. — V občestvu ni mesta za sebičnost. — Domorodna vzgoja je in mora biti v znamenju evolucije. — Šola naj ne bo trdnjava, ki se je ljudje boje in zato ogibljejo; učitelj in šola morata biti vrstla v ljudstvo in ljudski živelj. — Ni več mogoče negovati občestvene vzgoje pod vaško lipo, kakor pred sto leti. — Vsa domorodna vzgoja se mora vršiti potom doživljanja; le doživljanje je gotovost za uspehe; zahteva nekako duhovno realizacijo. — Domorodna vzgoja rodi resnično občestvo po doživljanju. — Vzgaja apostole. — Domorodna vzgoja je boj sedmerim poglavitnim grehom. — Nihče ni naroden, če ni skromen, dober, blag in usmiljen. — Novodobne reforme šole so nastale zaradi vzgoje, ne zaradi pouka. — Občestveni šoli morejo dati le krščanski vzgojitelji pravo smer. — Le kreposten človek je zmožen občestveno vzgajati; le tak razume poglobljeno nacionalnost, ki je res prava. — Treba je izboljšati šolske knjige, ki bodo služile občestveni vzgoji. — Analizirati znamo, sinteze pa ne znamo uporabljati. — Premoǵ opišemo in ga analiziramo, ne naslikamo pa trboveljskih rudarjev in njihovih tisoč bednosti življenja. — Če hoče učitelj res vzgajati za občestvo, mora biti sam vrstel v to občestvo naroda; poznati mora dušo prebivalstva, otroka, sile in težnje, ki v kraju delujejo. A kako, če ni stalen in samo čaka, kdaj pojde drugam. — Iz tega je tudi jasno, da se učitelj navzame vplivov svoje okolice in postane tak, kakršno je ljudstvo, med katerim živi in dela. — Potreben nam je dober učiteljski naraščaj, ki mu je poklic učitelja res božji klic. Zato pri izbiri ne sme biti merodajno samo znanje in izpričevalo, ampak resnično notranje zvanje.

Tišina, ki je trajala še nekaj trenutkov, ko je predavatelj že nehal, je pokazala, kako zelo so poslušalci delali z njim in si na tihem izoblikovali svoj delokrog; frenetični aplavz pa mu je pokazal iskreno hvaležnost vseh. Tudi predsednik se mu je iskreno zahvalil ter otvoril razgovor o predavanju. S kratkimi dodatnimi mislimi so se oglasili: Horn, Golobič, Leskovarjeva i. dr.

Pri drugi točki dnevnega reda, o delu za razširitev in poglobitev dela Slomškove družbe, so se izklesale v razgovoru lepe misli, ki so jih podali Vider in drugi. Predsednik jih je povezal v en stavek: Vsi, ki jim je za krščansko vzgojo, spadajo v Slomškovo družbo in so iskreno dobro došli!

Naročeno je bilo odboru, naj tozadevno napravi vse korake.

Pri zadnji točki dnevnega reda je padlo vprašanje, kakšna so bila vendar ona Štrukljeva pisma, o katerih se zadnje čase nasplošno govori in debatira. Predsednik je zato oddal predsedstvo zborovanja podpredsednici Sadarjevi in je zadevo pojasnil. Oglasilo se je več tovarišev in tovarišic, ki so izpopolnili njegovo pojasnilo po izkustvih iz prejšnjih let.

Ban. šolski nadzornik v p. F. Lužar je v kratkih besedah povedal, da sta se vse dotlej min. ref. F. Erjavec in ban. šolski nadzornik I. Štrukelj z vso močjo zavzela za popravo krivic in predlaga nastopno izjavo, ki naj se da na glasovanje zboru: Prizadevanju min. ref. Erjavca in ban. šolskega nadzornika Štruklja, da se preganjanemu učiteljstvu popravijo krivice, izrekamo zahvalo in zaupanje, obenem pa obsojamo vso gonjo in intriganstva proti navedenima in proti izvršitvi vladinega programa za popravo krivic. Velikanski aplavz je pričal o sprejetju celotne izjave in na vprašanje predsednice, kdo glasuje za, so se dvignile vse roke navzočih.

Predsednik se je nato zahvalil vsem zborovalcem za vztrajnost do konca zborovanja in je, želeč vsem zborovalcem blagoslovljeno novo leto 1936, zaključil zborovanje.

A. L.

Kronika mladinske glasbe

Meseca septembra 1935 so peli mladinski zbori raznih držav v radiju za svetovni prenos. Za Jugoslavijo je pel šentviški pevski zbor g. Jovana Maksa. Pel je skladbe Tomca, Marolta ml. in Adamiča. Zbor je dobro ubran in želimo, da se v prihodnje drži stilnega programa. Čestitamo.

*

Glasbena Matica v Ljubljani prireja pod vodstvom Karla Jeraja mladinske koncerte. V nedeljo, 17. nov. 1935 ob 11 dopoldne je bil prvi. Kot vstopnica je bil program za dva dinarja. Za uvod v mladinske koncerte je povedal mladinski skladatelj Emil Adamič dve ali tri mladini na glasbeno pot. Pesmi je pela operna pevka Zlata Gjungjenac nad vse odlično in ji je mladina nenehoma aplavdirala. Pri klavirju jo je kar najlepše spremljal dirigent Niko Štritof. Najlepše so zvenele in navduševale: Štritof: Micika bi rada Jurka dobila, Osterc: Štiri belokranjske, otroške pesmi Mussorgskega in Adamiča.

Prav iskreno pozdravljamo in se zahvaljujemo Glasbeni Matici za take prireditve, ki vabijo in vzgajajo mladino za resno glasbeno umetnost. Ob tej priliki

prosimo, naj bodo taki koncerti pogostejše.

*

Časniki so poročali, da so harmonikarji iz Maribora na turneji po Češkem (novembra 1935) želi bojda mnogo uspeha.

*

Na novinarskem koncertu 1. dec. 1935 v Ljubljani sta gostovala šentviški mladinski pevski zbor in harmonikarji Pavla Rančigaja. Program šentvidčanov je bil skoro isti kot za radijski prenos v septembru, dodali so le Osterčevo »Nezgodno na piru«, ki je posvečena litijskim šolarjem. Program so izvajali tehnično dokaj zavidno, umetniška tendenca pa je bila manjša. Zbora smo jako veseli in mi želimo, da še pili dalje do stilne enotnosti. Rančigajevi harmonikarji so sijajno premoščali umetnost k zabavi.

*

Med božičnimi prazniki 1935 je nenadoma umrl na Dunaju največji avstrijski komponist Alban Berg. Na svetovnem glasbenem festivalu v Firenci aprila 1934 je poleg Osterca postal komponist svetovne slave. Ž njim je moderna izgubila najodličnejšega člana.

Makso Pirnik.

Beleške

† Dr. Janko Bezjak. Dne 29. novembra je umrl v Mariboru vpokojeni prosvetni inspektor dr. Janko Bezjak. Po-

kojni je bil eden prvih pionirjev moderne šolske vzgoje pri nas. Služboval je na mariborskem učiteljskišču, bil okrajni šol-

ski nadzornik, gimnazijski ravnatelj v Ljubljani in Gorici. Od tam je prišel v Ljubljano kot dež. šol. nadzornik. Po prevratu je bil nekaj let pri prosvetnem oddelku takratne pokrajinske uprave. Ves čas službovanja je veliko deloval za šolstvo in sestavil o tem odlične strokovne spise. Od njega imamo knjigo »Vzgojeslovje« in »Občno zgodovino vzgoje in pouka«. Rojen je bil l. 1862 pri Sv. Trojici v Slov. Goricah. V slovenskem šolstvu mu bo ohranjen zelo časten spomin.

Ročni šolski zemljevid Dravske banovine in Slovenska Koroška. Pred seboj imam zgoraj imenovani zemljevid. Naj mi bo dovoljenih k temu nekaj pripomb z ozirom na ozemlje Slovenske Koroške. — Narodnostna meja na Koroškem je pravilno načrtana. Gre preko znanih naravnih narodnostnih mejnikov, ki bi jih moral poznati že vsak slovenski šolar. To spada k poznavanju domovine. Kako morem govoriti, da poznam slovensko domovino, če niti ne vem, do kam ta domovina sega?

Dobrač, Osojske Ture, Sv. Helena ali Magdalenska gora, Svinja planina — to so naravni narodnostni mejniki na Koroškem. V Ljubljani je l. 1919 izšla knjiga: Jugoslavija in njene meje, I. Koroška. Knjiga ima zelo dobro narodnostno karto Koroške. V odstotkih je za posamezne kraje označeno, koliko Slovencev prebiva na strnjem slovenskem ozemlju Koroške. Kam naj prištevamo Beljak: ali k nemškemu ali k slovenskemu ozemlju Koroške? Omenjena narodnostna karta iz l. 1919 ga prišteva k slovenskemu, Ročni šolski zemljevid Dravske banovine pa k nemškemu. Oba imata prav. Gre namreč za to, s kakšnega vidika stvar presojava. Beljak leži na meji med Nemško in Slovensko Koroško.

Bivši slovenski koroški poslanec Grafenauer je objavil malo po končani vojni v »Slovincu« jako izboren uvodnik, v katerem dokazuje, da moramo Beljak vsekakor prištevati k slovenskemu ozemlju Koroške. Beljak je odprt proti slovenskemu ozemlju Koroške, a zaprt proti nemškemu. Z Nemško Ko-

roško je zvezan samo s par ozkimi dolinami. Seveda kaže Beljak popolnoma nemško lice. To tudi ne more biti drugače. Vsi tisoči slovenskih doseljencev, ki se leto za leto doseljujejo v Beljak, se nam ponemčijo. Njihovi otroci so Nemci. Vlivaj še toliko vode v rešeto, rešeto bo vedno prazno, ker vsa voda odteče. Isto je v Celovcu. Ti dve mesti, podobno kot Velikovec, Pliberk in Borovlje, se redita s slovensko krvjo. Po naravi so to slovenska mesta, nemška so samo zato, ker nam v njih ves slovenski naraščaj ponemčijo. Velika žalost, ko mali slovenski narodič izgublja leto za leto tisoče in desetisoče svojih sinov! Usoda teh po naravi slovenskih mest je prav ista, kot je bila usoda spodnještajerskih mest: Maribora, Celja, Ptuj, dokler niso prišla v slovansko državo.

Narodnostna karta iz l. 1919 trdi, da sega slovensko ozemlje do južnega brega Osojskega jezera. Do tega jezera bi torej segala jugoslovanska država, če bi se bile razmere ob sklepu svetovne vojne drugače zasukale. Beljak in Celovec bi bili pretežno slovenski mesti. Meja bi šla nad Krnskimi gradom čez Št. Urško goro, nato čez Gosposvetsko polje na Sv. Heleno ali Magdalensko goro. Dalje na Svinjo planino, nato pa na Gorenšico ali Gorenčico, to je hribovje med Dravo in Št. Pavlom v Labodski dolini.

Šolski zemljevid imenuje Svinjo planino — kakor se glasi ljudski naziv gorovja — Svinjsko planino. Drugi zopet pišejo: Svinjska planina, tretji: Sinja planina. Gorovje, ki se nemško imenuje: Koralpe, nazivlja Šolski zemljevid s: Koralpe. To pa je napačno. To je umetno ime. Slovenci pravijo gori oz. gorovju: Gólca, to je isto kot: Golica. Gora je na vrhu gola. Vodi, ki teče skozi Labodsko dolino in se pri Labotu izliva v Dravo, Slovenci imenujejo: Vab's'nca, torej: Labošnica. Šolski zemljevid jo imenuje: Labota.

Župnija Pokrče na zahodu sicer sega do Krke, a župnijska vas Pokrče je precej proč od Krke. Tri najimenitnejša letovišča ob severnem bregu Vrbskega jezera so: Vrba (nem.: Velden, čisto ob zapadnem koncu jezera), Poreče (v sre-

dini) in Kriva Vrba (nem.: Krumpendorf), med Porečami in Celovcem. »Maria Wörth« ob južnem bregu Vrbskega jezera se navadno kratkomalo pravi: Otok. Blatograd je Moosburg. Slovenji Plajberk nad Borovljami se je некоč imenoval tudi: Svinčnica.

Kako se imenuje hribovje med Dravo na eni strani ter Vrbskim jezerom, Celovcem ter Celovško ravnino na drugi strani? V Rožu pravijo hribovju: Na Gorah. Nemci ga nazivljajo: Sattnitz. »Sattnitz« je očitno vzeto iz slovensčine. In res na Žihpoljah in okolici pravijo hribovju: Osojnica. To je pristen ljudski izraz in najbolj prikladen za omenjeno hribovje. Hribovje je na severu osojno, Podkrnos ob severnem vznožju »Osojnice« celo zimo nima sonca. Že v Einspielerjevemu »Miru« ponovno najdemo izraz: Osojnica za nemški »Sattnitz«. V 2. števil. l. 1884 je pisal »Mir«: »Gorovje Osojnica (Sattnitz) ima strme prepade, na vrhu je pa lepa ravnina in mnogo kmetij. Polje ob Krki je rodovitno (to je tzv. Celovška ravnina), z mnogimi vasmi posejano. Prebivalci so Slovenci.«

Blizu Žrelca je tzv. Osojnska ali Osojska peč. Nemci ji pravijo: »Predigerstuhl«. S te peči je lep razgled na Celovec in na Celovško ravnino. Peč stoji zraven vasi: Osojnica (nem.: Zwanzigerberg). — Vse to kaže, da je izraz Osojnica za »Sattnitz« ljudski izraz in da so Nemci svoj »Sattnitz« povzeli po slovenski Osojnici.

Omenjeni šolski zemljevid označuje omenjeno hribovje z: Na gorah. Popolnoma napačen pa je izraz: »Zadnica«, kakor se tudi ponekod najde. Ljudstvo tega izraza ne pozna. »Zadnica« je samo po slovensko pisani Sattnitz.

Slovensko ozemlje na Koroškem tvori zaokroženo geografsko enoto. Pretežni del Celovške kotline je slovenski. Celovška kotlina, to je trikotnik: Beljak — Stari dvor (Althofen, na Grobniškem polju, severno od Gospovetskega polja) — Sp. Dravograd. Samo vrh tega trikotnika je nemški, v ostalem pripada Celovška kotlina še danes k slovenskemu ozemlju. Poleg te-

ga je slovenska še Ziljska dolina do Šmohorja. Dobrač — Svinja planina — Košenjak: to je slovenski trikotnik na Koroškem!

K. S.

Katehetske risbe v barvah. V Nemčiji v Würzburgu (založba Haas & Co.) so izšle risbe v barvah h katekizmu (Haas, Farbenzeichnungen zum Einheits-Katechismus), in sicer v treh mapah po 23 ali 24 slik. Pri knjigarni Mayer & Comp. na Dunaju stane mapa 11 šil. Avtor slik, benediktinec p. Adalbero Haas, pravi v pojasnilu k tem slikam: »Vsebinska katekizma, dogmatične resnice, ostane vedno ista; njegova oblika, način, kako se te resnice podajajo, se more in mora prilagoditi zahtevam časa. Torej velja tudi za pouk verstva, združiti učno in delovno načelo. V službo sprave obeh smeri se stavijo pričujoče barvaste risbe.« Risbe so opremljene z nemškim besedilom. Treba bo misliti na to, da se kaj takšnega izda tudi v slovenskem ali srbohrvaškem jeziku. Haasove risbe so našle veliko pohvalo. Katehet.

Lessing = Lesnik. Nemški klasik Lessing je bil slovanskega pokolenja. Nič čudnega, saj je bila vsa vzhodna polovica sedanje Nemčije некоč slovanska. Sedanji Lužiški Srbi so samo majhen drobec nekdanj mogočnih Polabskih Slovanov. Prusi so bili некоč Slovani. Med sedanjimi ponemčenimi Prusi najdemo vse polno slovanskih imen. Prvotno ime nemškega klasika Lessinga se je glasilo: Lesnik. Graška »Tagespost« je pisala o tem: »Poklicno ime tujege izvora je Lessing. Ime znači z ozirom na slovansko besedo: les (Wald) gozdnege nadzornika, gozdarja (lesnik). Navidezno nemška končnica -ing je nastala iz slovanske končnice -nik po analogiji številnih imen na -ing: Lesnik — Lesnink — Lesink — Lessing. Pri krajevnih imenih pomeni beseda ‚lesnik‘ del gozda ali gozdni potok. Tako se imenuje neki kos zemlje pri Gratweinu nad Gradcem danes ‚Lessing‘ (l. 1395: Lessnich).« — Tako »Tagespost«. — Ni nobenega dvoma, da je tudi ime veljaka hitlerjanske Nemčije: Göring slovanskega izvora. To je isto

kot: Gornik. Slovanski o Nemci radi pretvarjajo v ö n. pr.: Gorje — Göriach, Podgorje — Pogöriach. In nemška končnica -ing je slovanska končnica -nik.

K. S.

Anekdota. Ko se je T. G. Masaryk vrnil l. 1918 v Pražo, in sicer že kot

predsednik nove republike, so ga praški krojači kar oblegali, da bi si pri njih naročil obleke. Vsakdo je hotel postati »dvorni dobavitelj«. — »Zaman ves trud, gospodje,« je odbil Masaryk vse ponudbe, »meni bo delal obleke oni, ki mi jih je pred vojno delal na upanje.«

Razglednik

Reforma šolstva v Č. S. R. Dr. Krčmár, min. šolstva v Č. S. R., je izdal obširen exposé o reformi šolstva. Posebno pozornost je posvetil ljudski šoli. Vzgoja v ljudskih šolah naj se vrši v pravcu narodnosti in resnicoljubnosti. Resnicoljubnost je najvažnejša osnova vzgoje. V tem pravcu naj učiteljstvo praktično vzgaja šolsko mladino, da ne bo več opazati toliko goljufij in laži med šolsko mladino.

Glede univ. študija je min. prosvete dr. Krčmár določil, da naj se uvede num. clausus zlasti za inozemske dijake. Inozemec, ki se vpiše na univerzo v Pragi, mora pred vpisom podpisati reverz, da ne bo po končanih študijah na univerzi izvrševal svoje prakse in svojega poklica v Č. S. R. S to odredbo so zlasti občutno prizadeti zdravniki, ki so končali svoje študije na kakih drugih univerzi, pa so prišli v Pražo, da se tam izpopolnijo in specializirajo, nato pa vrše svojo prakso v kakem mestu Č. S. R. Inozemci, ki končajo svoje študije na praški univerzi, torej ne bodo mogli prositi za kako državno službo v Č. S. R., ne izvrševati svojega poklica in svoje prakse v kateremkoli kraju Češkoslovaške. Univerze pa naj od svojih slušateljev zahtevajo dobro znanje latinščine.

Univerza v Brnu je že itak izdala potrebno določbo, s katero zahteva od vsakega slušatelja klasično naobrazbo z znanjem latinščine. Doslej so se lahko na vseučilišča vpisovali tudi absolventi raznih akademij, po novi odredbi pa bodo imeli dostop na vseučilišča le absolventi gimnazij.

Gimnazijam pa je naloženo, da poostre študij latinščine in goje latinski jezik v večji meri nego doslej.

Znanje latinščine je za vsako znanstveno delo neobhodno potrebno. E. D.

Pouk o zrakoplostvu v češkoslovaških šolah. 30 šol v Č. S. R. se je odločilo za pouk mladine o zrakoplovstvu. Obrtne šole so prevzele to nalogo, da mladino nauče izdelovati zrakoplove. Učenci vseh obrtnih šol se bavijo v prvi vrsti z gradnjo zrakoplovov, pa tudi učenci drugih šol so jih v tem začeli posnemati. Navdušeno je sprejela deška šol. mladina ta načrt in sledi z največjim zanimanjem pouku o zrakoplovbi ter pridno gradi najrazličnejše vrste zrakoplovov. E. D.

Dunajski metropolit o cilju učiteljevega vzgojnega dela. Vse osnovne šole so začele šolsko leto s sveto mašo s skupno udeležbo mladine. V cerkvi sv. Štefana je opravil začetno mašo kardinal dr. Innitzer, ki je imel obenem tudi primeren nagovor. Naglašal je med drugim tudi, kako odločilno na vzgojo mladine vpliva vprav učitelj, ki se zaveda važnosti svojega poklica. Jezus Kristus je največji vzor vsakemu človeku; ta vzor mora učiteljem naše mladine stalno plavati pred očmi. Učitelj mladine mora biti poln poštenja, poln nesebične ljubezni do svojega naroda, prežet z globoko vero v Boga in v vsakem pogledu neoporečnega življenja. Tak vzgojitelj se bo zavedal, da šola ni tvornica in učenci ne stroji. Vsak otrok je drugačne narave, drugačnih nagonov, vsak ima drugačno domačo podlago in drugačno odgojo; zato pa ne bo odgajal vse po enem kopitu, marveč po možnosti individualno, pri vseh pa se mora ravnati po najvišjem vzoru, ki je Jezus Kristus.

Dober učitelj-vzgojitelj bo samo oni, ki je prežet z duhom odgovornosti na-

proti Bogu, narodu in roditeljem poverjene mu mladine, in naproti mladini sami.

A. Č.

Čiščenje knjižnic. Na Češkoslovaškem ustanavljajo poseben sosvet v ministruvstvu za šolstvo, ki bo skrbel, da se iz vseh šolskih knjižnic izločijo taka dela, ki širijo pohujšanje. V tem sosvetu bodo imeli pravico sodelovati tudi starši.

A. Č.

Več ko 1000 katoliških učiteljev se je zbralo nedavno v Pamploni na Špan-skem. Prišli so na skupščino, ki jo je sklicalo združenje katoliških staršev. Med resolucijami, ki so bile z odobravanjem sprejete, je tudi ugovor proti skupni vzgoji dečkov in deklic, in zahteva, da se za katoliško mladino vpe-ljejo katoliške šole. Pri tem pa so zbo-rovalci zahtevali, naj se tej želji ustre-že z vzgojo dobrih katoliških učiteljev, ki bodo dali državni šoli katoliški zna-čaj. Kot prva etapa v dosegu teh nujnih zahtev bodi, da se ustanove učiteljske šole, ki bodo vzgojile dovolj res kato-liško prežetih učiteljskih kandidatov. Ta cilj naj še prav posebno skuša doseči Katoliška akcija, ki naj se trudi, da se za nadaljnjo usposobljenost in spopol-njevanje sedanjega učiteljstva snujejo učni tečajji in dobre knjižnice.

Kongres je tudi zahteval, da se učiteljstvo glede prejemkov uvrsti v enake stopnje z drugimi državnimi nastavljenici.

A. Č.

Združenje srednješolskih profesorjev na Špankem. Člani tega društva so na občnem zboru odločno ugovarjali, da bi država ustanavljala internate za dijake, ker se je pokazalo, da je vzgoja brez verstva docela zgrešena. Neki udeležene-c je omenil več primerov npravnostnih zablod, ki jih na takih zavodih kljub nadzorstvu ni mogoče preprečiti. Oglasil se je kot govornik na tem zboru tudi prosvetni minister z izjavo, da za-sebni učni in vzgojni zavodov država ne more po-grešati.

A. Č.

Nov nemški državljanski zakonik brez pravnega pojma »človek«. Učinki nem-drž. zakonika: »Reichsbürgerge-setz und Blutschutzgesetz« se raztezajo le na nove pravne pojme:

»rasa« in »kri« ter »nemški državljani«, ne poznajo pa več pojma »človek«. Pravno ne obstoje več pojmi kakor »človek«, »družina«, »bližnji«, »oseba« itd. Novi pravni pojmi »rasa«, »kri«, »državljan« niso nikak vir, iz katerega bi se dalo kaj pozitivnega črpati, ko je pravni po-jem »človek« prenehal eksistirati, kajti ravno okrog pravnega pojma »človek« se je dosedaj sukalo vse civilno in ka-zensko pravo. Najsi gre za uboj ali telesno poškodbo, predvideva stari zakonik le pravni pojem »človek«, dočim vlada-jo sedaj vprav kaotične razmere v pravnem oziru. V trenutku, ko je prenehal eksistirati pravni pojem »človek«, izgubi vse dosedanje nemško kazensko pravo svojo zakonodajno podlago, kajti novi drž. zakonik pozna nadalje tudi pojem »Deutschvöllblütigkeit«, tako da n. pr. jud, ki ne more biti niti nemški državljani, za svoje delikte (prestopke) ne more pravno biti niti sojen. (Po Wiener Ztg, 2. dec. 1935.)

E. D.

Militarizacija mladine in življenje v tretjem rajhu.

Poročevalec lista »The morning post« se je vozil skozi Nemčijo in poročal o življenju v tretjem rajhu v svojem listu:

»Bilo je v nedeljo v zgodnjih jutranjih urah, ko vsi tako radi malo še podremljemo. Na vsakem vežbališču v bližini Düsseldorfa so vežbale čete narodnih socialistov. Blizu Kölna se je vežbala četa hitlerjevske mladeži. Z okna vlaka se je gledalcu nudil ves dan nedelje isti prizor vežbajočih se čet. Mladenci so ekserciral skupno z mladenkami.

Ljudje so napravili iz političnega ideala »Blut und Rasse« strašen samonamen; mesto da bi ta ideal služil v olajšavo in blagor človeškega sožitja, jim je postal glavna samovrednota in vrhovni samonamen človeškega življenja.

Navzlic velikanski avtomobilski cesti, ki jo je zgradil Hitler, ter navzlic ogromni tehniki in vseobči militarizaciji civilističnega življenja ljudje niso srečni in so že popolnoma pozabili, da so človeška bitja.

Razume se, da noben Nемеc ne sme ničesar kritizirati in na glas mrmrati

čez obstoječe socialno-politične razmere v svoji domovini, kajti takoj se vsakdo spomni, kakšne posledice bi imel in kakšna kazen mu preti!

Mesto nekdanjih političnih diskusij in inteligenčnih razgovorov o vsakokratnem položaju v državi navijajo prebivalci obrabljene gramofonske plošče in dolgočasijo poslušalce.

V izstradanosti po novicah iz njegove lastne domovine naroča francoske in nemške časopise, ker so domači standardizirani listi preprazni ter se očitno izogibljejo resnici, da bi ji pogledali v obraz, še manj pa, da bi poročali o najbolj aktualnem problemu v Nemčiji: o verskem boju.

Da, resnica! Nемец je postal drugi. Krasna in dolga avtomobilska cesta ni zgrajena zanj, ni zgrajena za ljubečega človeka, temveč zato, »da bi pričala skozi stoletja o veličini našega časa«. (Hitlerjev govor!)

Tistim, ki so obubožali in so brezposelni, govori Göbbels, da je nemška zimska pomoč (Winterhilfe) najbolj grandiozna socialna tvorba. Kljub temu pa dan za dnem trkajo na hišna vrata brezposelni in reveži (ki uradno ne eksistirajo), proseč milodarov; ogromnemu stroju za razdelitev miloščin in podpor manjka predvsem poteze kršč. ljubezni.

Skoro ni nobenega polja človeške aktivite, kjer bi Nemci ne vnesli svoje totalitarne (celotnostno) samoveličje (megalomanijo).«

Tako poroča dopisnik »The morning post«, a pozabil pa je povedati, da je nemška industrija do korenin razmajana. Po vsej Nemčiji vlada strašno pomanjkanje mesa in maščobe, čajnega masla in surovin. Zadnji čas so zopet uvedli karte za meso in maščobe. Berlinskim mesarjem odkazuje vlada meso, ki je silno drago in si ga morejo privoščiti le bogati sloji. Mesarji dobivajo 40 odstotkov manj mesa nego lansko leto.

Ker vlada v Nemčiji tudi izredno pomanjkanje surovin, predvsem tudi lesa, propagirajo izdelavo pohištva in hišne opreme iz železa in jekla. (Glej novodobne nemške cenike pohištva!)

Nemška industrija doživlja novo najobčutnejšo krizo. Nemška vlada je iz-

dala strogo odredbo o skrajnem racionaliziranju gospodarstva, zlasti odredbe za povzdigo kmetijstva, živinoreje in perutninarstva. Ker vlada v Nemčiji silno pomanjkanje mleka, je država naročila akademijam, naj se pečajo z vprašanjem, kako dvigniti produkcijo mleka. Tozadevno je država povzdignila trgovsko akademijo v Berlinu v visoko šolo za gospodarske vede. E. D.

Institut za primerjalno pravo. Na univerzi v Parizu je otvorila pravna fakulteta še poseben institut za primerjalno pravo (L'institut de droit comparé). Z letošnjim šolskim letom se ta institut že otvori ter ga bo vodil znameniti učenjak pravnih ved Levy-Ullmann.

Razdelitev Noblovih nagrad za leto 1935. Švedska akademija znanosti je priznala nagrado za kemijo prof. Joliotu (Pariz) in njegovi soprogi Ireni Curie-Joliotovi (hčerki ge. Curie). Za fiziko prof. Jamesu Chadwicku (Cambridge, sedaj na univerzi v Liverpoolu). James Chadwick je odkril neutron, neko izžarjevanje berylliuma.

Grafologija in hiromantija, t. j. veda, iz potez pisave in iz potez rok prerokovati bodočnost, je v Avstriji strogo prepovedana. Najstrožje je zabranjeno prerokovati bodočnost tudi iz kart ter zaradi tega doživljajo poklicne metalke kart (kartenslogarice) svoj dies ater (črni dan). Lahkoverne množice so zlasti po mestih kar drle k takim ženskam, da so jim iz igralnih kart napovedovale bodočnost. Tudi so se po mestih razpasle cele obrti, ki so bujno uspevale zaradi vrazjevernosti in lahkovernosti ljudstva in iz njega iztiskale denar. Pod krinko znanosti so kar na d e b e l o izdelavale razne poklicne obrti grafologov, hiromantov in hirologov tiskane horoskope (koledarje o srečnih in nesrečnih urah poedinca) in izžemali za ta sleparski posel iz ljudstva denar. E. D.

Razlike med ljudmi. Človek, ki ima samo troho razuma in čustva, že opazi razliko med nežnim, plemenitim ter med surovim človekom. Še pes opaza to razliko. George Eliot.

